

Fusioner og privatiseringstendenser – Uddannelserne i folketingsåret 2007–2008

Af Signe Holm-Larsen

Indhold

Overenskomst 08 og den danske model	178
Endelig tiårig undervisningspligt	180
Et lille skridt mod afbureaukratisering	184
Specialundervisning, rummelighed og økonomi	187
Start på ny 10. klasseordning	189
Opbrud i de frie grundskoler	191
De gymnasiale uddannelser trimmes	193
Ny almen forberedelseksamen	198
Ansøgetallet til pædagog- og læreruddannelserne i frit fald	199
Professionshøjskoler og erhvervsakademier skal fusionere	202
Lange videregående uddannelser elite og udbud	208
Dansk Skolemuseum lukkes	211
Evalueringsinstituttet som akkrediteringscenter	212
Andre lovforslag 2007-2008	214

Politisk har året især været præget af to forhold, dels overenskomstforhandlingerne foråret 2008, dels udskrivning af valg til Folketinget 24.10.2007. Overenskomstforhandlingerne faldt mindre konfliktfyldt ud end ventet, idet de offentligt ansattes forventninger til store lønstigninger under valgkampen blev dæmpet noget af den økonomiske situation i begyndelsen af 2008.

Folketingsvalget blev afholdt tirsdag d. 13.11.2007, og 23.11.2007 dannedes så regeringen Anders Fogh Rasmussen III. Det medførte dog kun minimale ændringer på uddannelsesområdet, idet Bertel Haarder forblev som undervisningsminister, men skiftede Kirkeministeriet ud med Ministeriet for Nordisk Samarbejde. Regeringen blev altså siddende, men dens flertal var i første omgang afhængigt af et færøsk mandat. Den fik dog hurtigt fast grund under fødderne med Malou Aamunds skift allerede 5.2.2008 fra Ny Alliance til Venstre, hvor regeringen sammen med Dansk Folkeparti igen kunne råde over et fast flertal på

90 mandater, mens Ny Alliance kom ned på bare tre medlemmer af Folketinget
- Naser Khader, Anders Samuelsen og Jørgen Poulsen.¹

Uddannelsesudvalgets sammensætning i de to folketingsamlinger

Medlemmer ved folketingsårets begyndelse 3.10.2007 (1. samling)

- 1 Troels Christensen (V)
- 2 Anne-Mette Winther Christiansen (V)
- 3 Britta Schall Holberg (V)
- 4 Tina Nedergaard (V)
- 5 Ellen Trane Nørby (V)
- 6 Martin Henriksen (DF)
- 7 Søren Krarup (DF)
- 8 Jens Jørgen Nygaard (KF)
- 9 Leif Mikkelsen (V)
- 10 Christine Antorini (S)
- 11 Kirsten Brosbøl (S)
- 12 Carsten Hansen (S)
- 13 Bjarne Laustsen (S)
- 14 Marianne Jelved (RV)
- 15 Elisabeth Geday (RV)
- 16 Pernille Vigsø Bagge (SF)
- 17 Jørgen Arbo-Bæhr (EL)

Stedfortrædere ved folketingsårets begyndelse

- Gitte Lillelund Bech (V)
- Hanne Severinsen (V)

- Karin Nødgaard (DF)
- Mia Falkenberg (DF)
- Pia Christmas-Møller (KF)
- Jens Vibjerg (V)
- Troels Ravn (S)
- Frank Jensen (S)

- Elsebeth Gerner Nielsen (RV)
- Johs. Poulsen (RV)
- Anne Baastrup (SF)
- Kim Mortensen (S)

Formand: Tina Nedergaard (V)

Næstformand: Marianne Jelved (RV)

¹ Børsens hjemmeside http://borsen.dk/politik/nyhed/125340/newsfeeds_rss/

Medlemmer ved begyndelsen

af 2. samling 28.11.2007

- 1 Sophie Løhde (V)
- 2 Britta Schall Holberg (V)
- 3 Rikke Hvilshøj (V)
- 4 Anne-Mette Winther Christiansen (V)
- 5 Troels Christensen (V)
- 6 Martin Henriksen (DF)
- 7 Marlene Harpsøe (DF)
- 8 Charlotte Dyremose (KF)
- 9 Malou Aamund (V)
- 10 Christine Antorini (S)
- 11 Carsten Hansen (S)
- 12 Kim Mortensen (S)
- 13 Julie Rademacher (S)
- 14 Pernille Vigsø Bagge (SF)
- 15 Nanna Westerby (SF)
- 16 Marianne Jelved (RV)
- 17 Johanne Schmidt-Nielsen (EL)

Stedfortrædere ved

begyndelsen af 2. samling

- Per Bisgaard (V)
Peter Juel Jensen (V)
- Søren Krarup (DF)
Karin Nødgaard (DF)
Vivi Kier (KF)
Karen Ellemann (V)
Bjarne Laustsen (S)
Kirsten Brosbøl (S)
- Pernille Frahm (SF)
- Morten Østergaard (RV)
Leif Lahn Jensen (S)

Formand: Charlotte Dyremose (KF)

Næstformand: Martin Henriksen (DF)

Finansloven 2008 blev efter en del debat først vedtaget ultimo april 2008.² Den indeholdt som initiativer på Undervisningsministeriets område bl.a. et løft til handelsskolerne, erhvervsuddannelserne og voksen- og efteruddannelsesområdet samt oprettelse af en rådgivningsenhed for tosprogede elever i grundskolen.³ Alligevel var mange kommuner henvist til at ty til ekstraordinære spareøvelser, hvor også skoleområdet måtte holde for med reduktioner i vedtagne budgetter, hvad der af skoleledernes nye formand Anders Balle blev betegnet som bekym-

² *Finanslovsforslaget for 2008* blev fremsat første gang 28.8.2007, dvs. før Folketingets 1. samling. Folketinget blev indkaldt 6.9.2007 til 1. behandling af forslaget, som blev genfremsat uændret i folketingsåret 2007-08 som lovforslag nr. L 1, men bortfaldt med folketingsvalget. Lovforslaget blev i 2. samling genfremsat i ændret form som nr. L 57 og vedtaget med 97 stemmer (V, S, DF, KF, RV, NY og UFG) mod 17 (SF og EL).

Fremsættelse af lovforslag 5.2.2008.

1. behandling af lovforslag 21.2.2008.

2. behandling af lovforslag 11.3.2008.

3. behandling af lovforslag 17.4.2008.

³ Nyheder fra uvm.dk nr. 14 af 9.5.2008.

rende.⁴ Regeringens og KL's økonomiforhandlinger for 2009 blev besværliggjort af, at regeringen som udgangspunkt for forhandlingerne fastholdt økonomiaftalen for 2008, der var lavere end det faktiske budget for 2008. Hertil kom, at regeringen indførte sanktioner over for kommunerne ved evt. overskridelser af aftalerne.

Foråret 2008 bragte et markant brud med en mangeårig tradition. Her bortfaldt den såkaldte 70-årsregel, hvorefter tjenestemænd og andre offentligt ansatte senest skulle gå af, når de fyldte 70 år.⁵ Tjenestemænd på 70 år kan herefter fortsætte deres arbejdsliv, og alder vil fremover ikke være en saglig afskedigelsesgrund, medmindre dette er fastsat i en konkret lov. Dommere, tjenestemandsansatte jurister ved domstolene, præster, provster og biskopper er dog ikke omfattet af ændringen.

Foråret 2008 bragte øget debat om privatisering af offentlige ydelser, jf. partiet Venstres erhvervsoplæg ved erhvervsordfører Jacob Jensen.⁶ Han forestillede sig ikke umiddelbart, at nogen kunne løse skolens opgaver bedre end folkeskolen, men mente, at det kunne være sundt at få tjekket i en udbudsrunde, fx hvert femte år med både nationale og internationale tilbudsgivere og med kommunen som beslutningstager. ”Vi vil gerne spørge til, om de opgaver som kommune, stat og regioner bestiller, løses bedst på den nuværende måde, eller om den kan løses bedre på en anden måde. I langt størstedelen af tilfældene - eksempelvis på folkeskolen - vil man se, at de fortsætter med at have opgaven, fordi de har nogle erfaringer og kompetencer, som måske meget få andre kan byde ind på”.

Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, SF og de Radikale modsatte sig alle tanken, mens de Konservative kunne se fordele i at sende meget i udbud, men efter finansordfører og gruppeformand Lars Barfoeds udsagn dog ikke offentlige kerneydelser som ”en fælles offentlig folkeskole, et fælles offentligt sygehusvæsen, et fælles offentligt forsvar og et fælles offentligt politi”. Den liberale tænketank

⁴ Skoleledernyt.dk nr. 9 af 22.5.2008. Den 57-årige Anders Balle, der er læreruddannet og har været skoleleder i Bording står efter skoleledernes repræsentantskabsmøde i Odense den 29. november i spidsen for den nydannede forening *Skolelederne*, der er blevet til ved en fusion af Lederforeningen og Danmarks Skolelederforening, som efter 10 års splittelse igen har fundet sammen, jf. Uddannelseshistorie 2007 s. 134.

⁵ L 175 om *ændring af lov om tjenestemænd og forskellige andre love*. (Ophævelse af den generelle pligtige afgangsalder på 70 år m.v.). Lovforslaget, der er enstemmigt vedtaget med 112 stemmer, er en udmøntning af velfærdsaftalen mellem regeringen, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre fra juni 2006. Fremsættelse af lovforslag 1.4.2008.
1. behandling af lovforslag 15.4.2008.
2. behandling af lovforslag 27.5.2008.
3. behandling af lovforslag 29.5.2008.
Lov nr. 484 af 17.6.2008.

⁶ Artikel af Pernille Persson Aisinger i Folkeskolen.dk af 13.6.2008.

Cepos udsendte ligeledes et oplæg om udlicitering og privatisering i det offentlige, idet man mente, at kommunerne over en årrække kunne hente 15 mia. kr. i råderum til fx bedre service ved at udlicitere flere opgaver, folkeskolen inkl., ”idet der principielt set ikke er noget til hinder for udlicitering på dette område, det kræver blot en lovændring”. Synspunktet blev bakket op af en repræsentant for VU, som bl.a. spurgte:⁷ ”Hvorfor er staten bedre til at drive en skole, end en privat virksomhed er? Ved at privatisere skoler, gymnasier osv. vil problemer med vedligeholdelse af toiletter, undervisningsmateriale, klasseværelser mm. høre en svunden tid til... De skatte kroner, uddannelsesinstitutionerne kæmper om, er de samme som dem, vedligeholdelsen af kloaksystemet kæmper om. Ved privatisering vil dette være anderledes. Den private virksomhed vil ene og alene have fokus på dennes forretning – som fx kunne være en folkeskole og dennes drift.”

Privatiseringsovervejelserne sættes i relief af, at folkeskolen i dag stadig er ramme for godt 85 % af alle børns og unges basisuddannelse. Det forløbne års tilspidsede debat, hvor privatiseringstilhængerne har markeret sig stadig tydeligere, kan ikke undgå at vække til eftertanke, om samfundets sammenhængskraft kan være uberørt af en privatisering af folkeskolen.

Overenskomst 08 og den danske model

Efteråret – og ikke mindst valgkampperioden – fik økonomer til at udpege forårets overenskomstforhandlinger til årets største politiske udfordring for dansk økonomi, hvor alt for høje lønstigninger til de offentlige ansatte kunne forventes at smitte af på lønudviklingen i det private erhvervsliv. Mange spåede en stor-konflikt.⁸ Efter valget i november 2007 måtte regeringen derfor advare mod for store forventninger.

Det klare fokus på løn fik arbejdstidsspørgsmålet rykket i baggrunden, selvom begge parter var utilfredse med arbejdstidsaftalen, idet KL ønskede mere magt til skolelederne, større fleksibilitet og flere undervisningstimer, mens lærerne ville have større råderum over selve undervisningen og de dertil hørende opgaver.⁹ KTO, de kommunale organisationers forhandlingsfællesskab, og KL indgik derforlig om bl.a. ferie, barsel og seniordage allerede 11. og 25. januar 2008.¹⁰ Forliget var dog betinget af, at der blev indgået et generelt forlig mellem KL og KTO. Dette skete natten til lørdag den 1. marts for KL og dagen efter for RLTN i form

⁷ Indlæg med overskriften ”Lad privatiseringsbølgen rulle” i Frederiksborg Amtsavis af 31.7.2008, 1. sektion s. 4, af Lasse Lilholt, næstformand i VU-Lejre.

⁸ Skoleledernyt.dk nr. 18 af 6.12.2007.

⁹ Forhandlingsparter var på arbejdsgiversiden, dvs. KL og Danske Regioner (RLTN), Mads Lebech (K), borgmester på Frederiksborg og formand for SLs Løn- og Personaleudvalg, som chefforhandler for KL og for RLTN, og på arbejdstagersiden de 46 forbund i KTO med formanden Anders Bondo Christensen som chefforhandler, jf. bl.a. Skoleledernyt.dk nr. 1 af 10.1.2008.

¹⁰ Danmarks Lærerforenings hjemmeside 25.2.2008.

af et treårigt forlig, som inden for en generel lønstigningsramme i hele perioden på 12,8 % år bl.a. indebar generelle lønstigninger til sikring af reallønnen, forhøjelse af den særlige feriegodtgørelse, ret til 2-4 årlige seniordage med sædvanlig løn, 6 ugers barselsorlov med løn for mænd, frihed med løn til forældre også for barns 2. sygedag samt øget fokus på de ansattes trivsel, sundhed og tryghed. De fleste medlemsorganisationer gik ind for et klart ja, idet kun Dansk Funktionærforbund, som udgør 0,2 % af samtlige ansatte, sagde nej. Men hverken BUPL, sygeplejerskerne eller FOA (Fag og Arbejde) kunne tilslutte sig forligene.¹¹ Den varslede konflikt omfattede således ca. 13.000 pædagoger, ca. 35.000 medlemmer af FOA og ca. 70.000 medlemmer af sundhedskartellet (syge- og sundhedsplejersker, fysioterapeuter og økonomaer mv.).

Forliget blev på lærerområdet vedtaget 31.3.2008 – sidste dag, hvor den gamle overenskomst endnu var gældende – ved urafstemning med 82 % ja-stemmer. Det betød bl.a. en lønstigning på to løntrin for ansatte på ny løn, en forpligtelse for alle kommuner og kredse til at indgå lokale arbejdstidsaftaler byggende på læreres professionsansvar, bedre vilkår for nyuddannede lærere, herunder nedsettelse af undervisningstimetallet ved lokale arbejdstidsaftaler, samt en ny overenskomst for ledere i folkeskolen mv. Desuden blev der vedtaget principper for udformning af lokale arbejdstidsaftaler, da man ikke kunne blive enige om at fastsætte et maksimalt undervisningstimetalt i en ny arbejdstidsaftale.

For BUPL's medlemmer var forløbet mere komplekst.¹² Men 25.6.2008 var urafstemningens resultat på 87,5 % ja-stemmer klart: Mandag d. 17.6. – første hverdag efter forligets indgåelse – blev arbejdet genoptaget, og en del pædagoger trak vejret lettet. Så kunne der alligevel holdes ferie med familien! FOA og sundhedskartellet forlod ret tidligt i forløbet aftaleforhandlingerne, da der efter FOA's opfattelse ikke var enighed i KTO om de præcise strejkemål.¹³ ”Vi kan i modsætning til de organisationer, som i disse dage indgår aftaler for deres medlemmer, ikke se blot et omrids af, hvad arbejdsgiverne vil i forhold til FOA's medlemsgrupper. De kommunale arbejdsgivere har tydeligvis fravalgt FOA i bestræbelserne på at få forlig i hus”, sagde Dennis Kristensen, formand for FOA, som ønskede en udjævning af både de kommunalt og regionalt ansattes lønefterslæb i forhold til de privatansattes lønudvikling og af lønforskellene mellem de traditionelle kvindefag og mandefag.

¹¹ Skoleledernyt.dk nr. 6 af 3.4.2008.

¹² 28.2.2008 indgik BUPL delforlig med KL om bl.a. løn, pension og feriedage mv. og 5.3. om lederstillinger inden for det pædagogiske område. 11.3. blev den varslede strejke afblæst og et nyt mæglingforslag sendt til urafstemning. Forslaget faldt 13.5. med et klart nej på 61 %, hvad der fik BUPL's formand Henning Pedersen til at gå i tænkeboks, men han forblev ved roret. Herefter gik pædagoger i udvalgte kommuner i strejke, i alt 22 % af BUPL's medlemmer, og 21.5. varslede BUPL også en lederstrejke, som dog aldrig nåede at blive realiseret. 13.6. blev forliget sendt til urafstemning, jf. <http://www.bupl.dk/forh/forhandler.nsf/dok/ubrs!OpenDocument>.

¹³ Dansk Sygeplejeråds pressemeddelelse 26.2.2008.

Forhandlingsforløbet resulterede i strejke, som på Sundhedskartellets område trådte i kraft 16.4. KL varslede som modtræk lockout med virkning fra 17.6. FOA og KL indgik forlig 5.5. med en samlet lønstigning på 13,9 % til FOA-medlemmerne og 14,1 % til sosu-assistenterne. 13.6. blev konflikten så definitivt afsluttet efter otte ugers strejke. Både BUPL og Sundhedskartellet indgik forlig med henholdsvis KL og Danske Regioner, idet Sundhedskartellet fik 13,3 % ved konvertering af vikarmidler mv., men ikke den ønskede lønstigning på 15 %.

Med i billedet hører, at forbundenes strejkekasser blev drænet betragteligt.¹⁴ Således vurderede arbejdsmarkedsforsker ved Aalborg Universitet Jørgen Stamhus, at den nye aftale kom ”til at koste sundhedskartellet et trecifret millionbeløb, og de enkelte medlemmer skal nu betale mellem 300 og 400 kr. i ekstraordinære bidrag om måneden for de næste tre år at få strejkekassen fyldt op igen.” Og det kom næsten til at passe: Eksempelvis kommer en sygeplejerske til at betale næsten 3400 kr. i ekstraordinært konfliktkontingent over 9 mdr. og en pædagog 1800 kr. over 6 måneder.¹⁵

Undervejs i forhandlingsforløbet var der jævnligt overvejelser i medierne om muligheden for et regeringsindgreb, og det har for mange været et åbent spørgsmål, hvor tæt kontakt der egentlig var mellem arbejdsgiversiden og regeringen – om man kunne sige, at regeringen i virkeligheden forhandlede pr. stedfortræder? Et regeringsindgreb fandt imidlertid ikke sted, så man kan sige, at ”den danske model” indtil videre stadig holder – indtil videre, fordi man under forløbet ikke har kunnet undgå at komme i tvivl, om arbejdsgiverforhandlerne i realiteten har haft den nødvendige kompetence og økonomi til selv at bestemme grundlaget for indgåelse af aftaler.

Endelig tiårig undervisningspligt

Så blev den tiårige undervisningspligt langt om længe en kendsgerning fra 1.8.2009. Udvidelsen er hentet i skolestarten, idet børnehaveklassen bliver obligatorisk.¹⁶ Af ændringer gennemført i samme forbindelse kan nævnes:

¹⁴ Berlingske Tidende af 14.6.2008, 1. sektion s. 4.

¹⁵ Politikens forside 16.9.2008.

¹⁶ L 82 om *ændring af lov om folkeskolen*. (Udvidelse af undervisningspligten til 10 år, mål- og indholdsbeskrivelse for skolefritidsordninger m.v.). Ændringerne - hvor nr. 1- 4 træder i kraft 1.8.2009, nr. 5 dog allerede 1.8.2008 - bygger på anbefalinger fra regeringens Skolestartudvalg, jf. rapporten *En god skolestart* af 21.2.2006. Udvalget bestod af Linda Nielsen (formand), Niels Egelund, Kirsten Poulsgaard, Stig Broström, Hans Henrik Knoop, Marianne Levin og Mia Herskind. Lovforslaget vedtaget med 91 stemmer (V, S, DF, KF, NY og Gitte Seeberg (UFG) mod 24 (SF, RV og EL).
Fremsættelse af lovforslag 27.2.2008.
1. behandling af lovforslag 25.3.2008.
2. behandling af lovforslag 8.5.2008.
3. behandling af lovforslag 20.5.2008.
Lov nr. 369 af 26.5.2008.

- Indførelse af en obligatorisk sprogvurdering i starten af børnehaveklassen og revision af klassens indholdsbeskrivelse og trinmål, så faglighed og en legende tilgang til undervisningen integreres, og arbejdet med sproglig udvikling tydeliggøres.
- Indførelse af en forpligtelse for kommunalbestyrelserne til at fastsætte mål- og indholdsbeskrivelse for skolefritidsordninger (SFO).
- Mulighed for at etablere aldersintegrerede klasser og rullende skolestart, hvor eleverne begynder i skolen individuelt, fx på deres 6-års fødselsdag; aldersintegrerede klasser kan herefter etableres til og med 2. klasse inden for gældende bestemmelser om samordnet indskoling; ønskes 3. klasse inddraget, eller vil man etablere et pædagog-lærer-samarbejde mellem skole og SFO, kan dette ske efter forsøgsparagraffen.

Det var således en mangesidig ændringspakke, der ved lovforslagets 1. behandling blev kommenteret på forskellig vis.¹⁷ Der var generel støtte til undervisningspligtens forlængelse, idet dog bl.a. Hanne Agersnap (SF) advarede mod en »skolificering« af børnehaveklassen. Tilfredsheden gjaldt også den obligatoriske sprogvurdering i børnehaveklassen”, hvor bl.a. Leif Lahn Jensen (S) udtrykte sit partis støtte. Hvad angår revisionen af indholdsbeskrivelse og trinmål for børnehaveklassen glædede Martin Henriksen (DF) sig over ”de spæde skridt til en mere faglig børnehaveklasse”, selvom han gerne havde set egentlige dansktimer i børnehaveklassen, et synspunkt han delte med undervisningsministeren, der ærgrede sig over, ”at der ikke blev tale om en regulær dansktime om dagen i børnehaveklassen”, eftersom forslaget var med i regeringens udspil, og der var flertal for det i Folketinget, men det faldt på grund af ”Kommunernes Landsforenings fuldstændig ubegrundede og ublu krav”. Martin Henriksen (DF) oplyste, at når heldagsskolekonceptet ikke var kommet med i det endelige lovforslag, var det bl.a., fordi Dansk Folkeparti gik imod. Christine Antorini (S) mente, at det hele handlede om, ”at undervisningsministeren ikke har fundet en eneste krone til at realisere nogle af de ting, som koster penge. Hvis der skal være en lærer, der underviser i børnehaveklassen, koster det penge, medmindre undervisningsministeren vil gøre noget andet og sige, at jamen så kan pædagogen gå op og undervise i 1., 2. og 3. klasse i stedet for læreren”. Hun mente også, at lektielæsning i SFO skulle være en rettighed for børn med behov derfor. Men Bertel Haarder fandt ingen grund til at sætte øgede krav til lektielæsning: ”Der er masser af lektiehjælp rundt omkring på skolerne. Det er ikke et lovkrav, men det er noget, som i aller-

¹⁷ Citater fra Folketingets debat er her og ved de følgende lovforslag citeret fra Folketingets elektroniske informationssystem <http://www.folketinget.dk/doc.aspx?samling/20072/MENU/00000002.htm>

højeste grad bruges som et pædagogisk redskab, ikke mindst på skoler, hvor der er mange tosprogede elever.”

Debatten var ligeledes intens i forbindelse med aldersintegrerede klasser og rullende skolestart. Således spurgte Marianne Jelved (RV) ind til forskellen mellem begreberne aldersintegrerede klasser og samordnet indskoling, herunder om de to ordninger kunne fungere parallelt på samme skole, hvad der blev bekræftet af ministeren, hvorefter hun konkluderede, at aldersintegrerede klasser i praksis kunne opfattes som skjult holddeling.

Også blandt fagfolk er der delte meninger om fordelene ved den rullende skolestart. Således udtalte lektor ved DPU Stig Broström:¹⁸ ”Det er fint, at loven ikke er en forhindring for de skoler, der har lyst til at eksperimentere med rullende skolestart, men det er dybt problematisk, hvis skoler bliver presset til det af kommunen. Rullende indskoling er fyldt med praktiske vanskeligheder, så alle involverede skal være med på ideen.” Og formanden for Børnehaveklasseforeningen Pia Jessen var slet ikke begejstret: ”Vi mister forventningens glæde til første skoledag hos børnene, og vi mister forældresamarbejdet. Engagementet vil ikke være det samme.”

Undervisningspligtens udvidelse, der er omdrejningspunktet i lovændringen, har været et langt sejt træk siden begyndelsen af 1900-tallet. En forlængelse ud over syv år blev første gang foreslået i Den Store Skolekommission 1919-23, på ny ved forberedelserne til 1937-loven og igen i 1955 som forberedelse til 1958-reformen, men kunne heller ikke denne gang gå igennem. I august 1966 plædede Danmarks Lærerforening i sit ”Oplæg til debat” for en forlængelse af den syvårige undervisningspligt til en 10-årig obligatorisk og udelt skole. K.B. Andersen, der var undervisningsminister 1964-68, havde igangsat et udvalgsarbejde herom, og udvalget afgav betænkning i januar 1968.¹⁹ Heri foreslog man det 8. skoleår gjort obligatorisk fra skoleåret 1972-73 og det 9. fra 1973-74. Ministeren fulgte betænkningen op med et lovforslag til folketingsbeslutning i marts 1968, men det nåede ikke at blive færdigbehandlet, før Krag III regeringen i februar 1968 måtte vige for VKR-regeringen under Hilmar Baunsgaard med Helge Larsen som undervisningsminister.

Hans Jensen, daværende undervisningsdirektør for folkeskolen, omtalte ved et Pædagogisk Informationskursus i Aalborg i begyndelsen af 1967 et udvalgsarbej-

¹⁸ Citer fra Folkeskolen nr. 16 af 13.6.2008 s. 7 af Henrik Stanek.

¹⁹ Betænkning nr. 473 om *undervisningspligtens udvidelse afgivet det af undervisningsministeren den 18. december 1965 nedsatte udvalg*. Udvalget bestod af de fire direktører Hans Jensen (folkeskolen og seminarierne), H. Engberg-Pedersen (ungdomsundervisning), Sigurd Højby (gymnasiet) og O.I. Mikkelsen (erhvervsuddannelserne) samt afdelingschef V. Hammer og som sekretær for udvalget daværende fuldmægtig Henrik Helsted. Departementschef E. Mogensen deltog i en række af møderne.

de om udvidelsen af undervisningspligten.²⁰ Han nævnte i denne forbindelse, at man fra embedsmandsside havde afskrevet en udvidelse nedefter, men koncentrerede sig om en udvidelse opadtil. Den radikale undervisningsminister Helge Larsen forelagde allerede tre uger efter sin tiltræden ”Betænkning om undervisningspligtens udvidelse”, som anbefalede, at undervisningspligten snarest skulle udvides til 9 år, således at 8. klassetrin kunne blive obligatorisk fra og med skoleåret 1972-73 og 9. klassetrin året efter.

Det blev dog først Knud Heinesen, hans efterfølger som undervisningsminister, der i 1972 gennemførte en udvidelse af undervisningspligten fra 7 til 9 år – den såkaldt lille reform, som også var præget af Socialdemokratiets mærkesager på uddannelsesområdet, herunder øget lighed med henblik på videre uddannelsesmuligheder.²¹ Opsplitningen i den lille strukturreform og den efterfølgende indholdsreform blev stærkt kritiseret af skolelovforligspartneren Venstre, som undlod at stemme, idet mange her var modstandere af en udvidet undervisningspligt. Det 10. undervisningspligtige år blev ikke medtaget i denne omgang, men har, som det ses, ladet vente på sig indtil 1.8.2009, hvor børnehaveklassen bliver obligatorisk. Dermed udvides undervisningspligten endelig efter 36 år – nedadtil!

Med i billedet af den aktuelle udvidelse af undervisningspligten hører denne lille anekdote om udvidelse af undervisningspligten nedadtil:²² Da skolestarten blev ændret med lov nr. 270 af 6.6.1985 om skolegangens påbegyndelse, fik kommunerne mulighed for at gennemføre samordnet indskoling i børnehaveklassen, 1. og 2. klasse efter anbefaling fra det såkaldte indskolingsudvalg, der havde daværende skoledirektør i Herlev Kommune Niels Jørgen Bisgaard som formand. Indskolingsudvalget var nedsat i juli 1983 af undervisningsministeren, som også dengang hed Bertel Haarder, og det afgav betænkning allerede året efter.²³ Udvalget rådgav ministeren om, at obligatorisk børnehaveklasse ikke var nogen god idé. Kort tid efter var der så besøg fra Norge, hvor man var meget optaget af at få de femårige i skole. Da de norske repræsentanter mødte ministeren, handlede noget af samtalen om antal af børn i danske bh-klasser, og nordmændene spurgte undrende, hvorfor Danmark ikke ville gøre børnehaveklassen obligatorisk, når

²⁰ DdR nr. 3 af 6.2.1967 s. 69 ff. Hans Jensen (1922-1992) var af lærerfamilie. Han var med til at præge store dele af periodens folkeskolelovgivning, fra 1960 som formand for Københavns Lærerforening og medlem af Folkeskolens Læseplansudvalg, 1964-75 formand for læseplansudvalget, skoledirektør i Helsingør 1962-65, direktør for folkeskolen og seminarierne 1965-74 og skoledirektør i Københavns Kommune 1874-89.

²¹ Lov nr. 121 af 17. april 1972. Navnet ”den lille reform” skyldes, at den omdiskuterede ”store” indholdsreform måtte vente til revisionen af folkeskoleloven i 1975.

²² Gengivet efter tidligere undervisningskonsulent i Undervisningsministeriet Birte Kjær Jensen.

²³ Betænkning nr. 1018, 1984. Niels Jørgen Bisgaard har indledningsvis beskrevet udvalgsarbejdet i K. Meldgaard og P. Svendsen: *Skolestart – Ideer og praksis*. Billesø og Baltzer, 1986.

nu ca. 95 % af børnene allerede gik der. Bertel Haarders svar var dengang: ”Hvorfor skulle vi gøre den obligatorisk, når forældrene vælger den selv?”

Endelig bragte folketingsåret også en udskydelse af revisionen af bestemmelserne om frit skolevalg. Punktet var på regeringens lovgivningsprogram for folketingsåret, men revisionen blev udskudt til 2011-12, fordi ordningen på det planlagte evalueringstidspunkt kun havde virket i 1½ år.²⁴

Endnu et lovforslag er blevet udsat.²⁵ Det drejede sig om en afskaffelse af folkeskolelovens § 2, stk. 2, der fastslår, at skolen står for tilrettelæggelsen af undervisningen, den del af § 45, som pointerer, at skolens leder træffer alle beslutninger om den enkelte elev, og forbeholdet i § 24 a om at fælles ledelse af flere skoler kun kan finde sted ved små skoler med normalt ikke over 150 elever. I sin yderste konsekvens kunne bortfaldet af den sidste bestemmelse medføre, at samtlige skoler i en kommune har samme leder, fx med kontor på rådhuset tæt på forvaltning og kommunalbestyrelse. På et lukket møde i Folketingets uddannelsesudvalg, som oppositionen havde indkaldt til, anførte Danmarks Lærerforening, at ”konsekvensen ville blive et farvel til en demokratisk ledelse af skolen og et goddag til en djøficeret koncernledelse”. Mulige konsekvenser af disse ændringer skal nu belyses af Skolerådet, før eventuelt nyt lovforslag fremsættes.

Et lille skridt mod afbureaukratisering

Indførelsen af obligatoriske, nationale mål i 2003, af nationale test i 2006 og de løbende stramninger i folkeskolens afsluttende prøver har givet anledning til megen debat om centraliseringstendenser og administrativ kontrol.²⁶ Det er derfor værd at notere, at også Bertel Haarder har udtalt sig til fordel for en vis decentralisering, og Undervisningsministeriet har efteråret 2008 så småt taget hul på tiltag til afbureaukratisering.²⁷ Det var således Bertel Haarders håb i hans første ministerperiode 1982-93, at indførelsen af skolebestyrelser i 1989 kunne have betydet, at skolebestyrelserne kunne tage ”affære, når de fik større indflydelse.

²⁴ L 142 om *ændring af lov om ændring af lov om folkeskolen*. (Revision af lov om ændring af lov om folkeskolen. (Mere frit skolevalg inden for og over kommunegrænser)). Lovforslaget udspringer af et udvalgsarbejde med repræsentanter fra KL, Danmarks Skolelederforening, Lederforeningen og Skole og Samfund samt Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration. Lovforslaget vedtaget med 91 stemmer (V, S, DF, KF, RV og NY) mod 18 (SF og EL).

Fremsættelse af lovforslag 28.3.2008.

1. behandling af lovforslag 22.4.2008.

2. behandling af lovforslag 4.6.2008.

3. behandling af lovforslag 12.6.2008.

Lov nr. 476 af 17.6.2008.

²⁵ Folkeskolen nr. 7 af 14.3.2008 s. 20.

²⁶ Se årbogen *Uddannelseshistorie 2006* s. 103-108.

²⁷ Skoleledelse nr. 2 februar 2008 s. 4.

Og på mange måder er de en succes, men jeg tror, at der i dag er bred enighed om, at i visse henseender var det ikke nok, hvad de – og kommunalbestyrelserne – gjorde... Derfor er vi i min anden ministerperiode (red.: fra 2005) blevet lidt mere centralistiske... Jeg havde foretrukket, at 80'er-modellen havde løst opgaven, men har som andre erkendt, at tingene må gøres anderledes. Og skal jeg sige noget mindre godt om tiltagene, er det, at jeg har måttet acceptere tiltag, som var mere centralistiske, end min teoribog lægger op til.”

Eksempelvis har også folkeskolen, i lighed med hvad der er tilfældet for gymnasieskolen, fået sig et såkaldt monsterudvalg, der er kommet med forslag til afbureaukratisering af folkeskolens regelsæt, herunder en forenkling af kvalitetsrapporter og samtænkning af uddannelsesbøger, uddannelsesplan og elevplan.²⁸ Udvalget offentliggjorde 27.6.2008 sine forslag; med hensyn til elevplaner foreslog man flere modeller, bl.a. at skolen skal have frihed til selv at vælge indhold og form. Desuden foreslog man en forenkling af kvalitetsrapporter, bortfald af PPR-vurderinger, hvis skole og forældre er enige om det, og afskaffelse af indberetningspligt til Undervisningsministeriet af fraværslister, så det bliver skoleleders ansvar at handle herudfra.²⁹

Primo september 2008 meddelte Undervisningsministeriet som en første opfølgning på udvalgets arbejde, at kommunerne allerede dette år får udsat sidste frist for rapportens behandling i Kommunalbestyrelsen fra 15. oktober til 31. december og fristen for kommunernes opfølgning på rapporterne fra 31. december 2008 til 31. marts 2009.³⁰ De nødvendige bekendtgørelsesændringer fulgte hurtigt efter, men alligevel kom meddelelsen så sent, at mange forvaltninger allerede var godt i gang med arbejdet og gerne havde set en tidligere udmelding.

Ultimo september 2008 kom så udmelding om 2. fase, hvor elevplan, uddannelsesbøger og uddannelsesplan slås sammen på 8. og 9. klassetrin til en kombineret elev- og uddannelsesplan, mens uddannelsesbøgerne afskaffes på øvrige klassetrin.³¹ Også henvisning til specialundervisning og fritagelse for test og prøver

²⁸ Undervisningsministeriets pressemeddelelse af 11.1.2008, hvor udvalget holdt sit første møde. Medlemmer er afdelingschef Peter Grønnegård, Undervisningsministeriet (formand), vicekon-torchef Lis Sandberg og chefkonsulent Søren Christiansen, KL, skolechef Anna Marie Illum, Børne- og Kulturchefforeningen, formand for Skole- og Uddannelsespolitisk Udvalg Dorte Lange og kontorchef Jesper Støier, Danmarks Lærerforening, skoleinspektør Anders Balle, formand for Skolelederne, sekretariatschef Niels-Christian Andersen og næstformand Benedikte Ask Skotte, Skole og Samfund, forretningsudvalgsmedlem Allan Baumann, BUPL, og Anemone Birkebæk, formand for Danske Skoleelever. Udvalgets forslag, der ikke må medføre medudgifter, kan afleveres løbende, men skal være afsluttet med udgangen af 2008. Om gymnasiets monsterudvalg, der har analyseret gymnasiereformens virkninger, se *Uddannelseshistorie 2007* s. 147.

²⁹ Fra Nyheder fra uvm.dk nr. 21 af 27.6.2008 og Skoleledernyt.dk nr. 11 af 26.6.2008.

³⁰ Fra Undervisningsministeriets elektroniske nyheder af 2.9.2008, <http://www.uvm.dk/08/afb.htm?menuid=6410>

³¹ Pressemeddelelse fra Undervisningsministeriet 26.9.2008.

samt aflæggelse af prøve på særlige vilkår blev forenklet, så skolerne kan gennemføre foranstaltningerne uden at indhente en PPR-udtalelse, når blot skole og forældre er enige om det. Den daglige registrering af fravær i klasserne skal fortsætte, men kun såkaldt bekymrende fravær skal indberettes til kommunen. Desuden samles Fælles Måls læseplaner og undervisningsbeskrivelser i ét dokument. Endelig åbnes der for forsøg med elevplaner og kvalitetsrapporter med virkning fra skoleåret 2009-10.

Undervisningsministeren mente, at disse ændringer ville gøre hverdagen lettere for skolerne, men Anders Bondo, formand for Danmarks Lærerforening, opfordrede ”politikkerne på Christiansborg til et højere ambitionsniveau” ved at ”sende et signal om respekt for det professionelle ansvar”, og helt overlade udformningen af elevplanen til skolerne.³² Anders Balle fra Skolelederne sluttede op om kritikken og betegnede registreringsbyrden som ”molboarbejde uden lige”, men Bertel Haarder mente, at ”det er for tidligt at lade dem selv bestemme”.³³ Den lettere vej til specialundervisning og testfritagelse så Anders Bondo som en fordel, mens Skole og Samfund frygtede, at elever med indlæringsproblemer fejl-diagnosticeres, og at for eksempel ordblindhed ikke opdages i tide.

De nationale test er ved at nærme sig slutningen på den testpause, som blev dekretet efter den første runde af de nationale test, og som udløber med udgangen af 2008.³⁴ Et eksperthold har fulgt forløbet og præsenteret deres vurderinger på et seminar 29.10.2007. Her blev den adaptive testmetode ikke anfægtet, men man anbefalede justeringer og ændringer af testopgaverne. Derefter er en afprøvning af de ændrede opgaver gennemført af 800-900 skoler og op mod 70.000 elever i 6. og 8. klasse, dvs. i alt ca.160.000 test i dansk/læsning, matematik og fysik/kemi.³⁵ Fra 1.1.2009 er det hensigten, at de nationale test genoptages, men det er dog endnu ultimo september 2008 uafklaret, hvor mange test der skal gennemføres hvornår.³⁶

Også folkeskolens afsluttende prøver er blevet evalueret, og en arbejdsgruppe har foreslået 29 anbefalinger til forbedringer af prøve- og eksamenssystemet.³⁷ Blandt de vigtigste kan nævnes, at man foretrækker skriftlige prøver frem for mundtlige, at antallet af prøver reduceres, at censuren decentraliseres for alle større uddannelsesområder og betjenes af et mindre sekretariat forankret uden for Undervisningsministeriet, samt at så mange prøver som muligt gøres elektroniske.

³² <http://www.folkeskolen.dk/ObjectShow.aspx?ObjectId=54149>

³³ Politiken 26.9.2008 forsiden og 1. sektion s. 4.

³⁴ Se årbogen *Uddannelseshistorie* gennem de seneste år, i årbogen fra 2005 s. 122-124, i årbogen fra 2006 s. 105-106 og i årbogen fra 2007 s. 137-139.

³⁵ Undervisningsministeriets pressemeddelelse 25.1.2008.

³⁶ Folkeskolen nr. 23 af 26.9.2008 s. 8.

³⁷ Undervisningsministeriets pressemeddelelse 4.2.2008. Arbejdsgruppen har haft otte medlemmer med tidligere direktør for Danmarks Evalueringsinstitut Christian Thune som formand.

Med i billedet af folkeskolens situation hører også resultaterne af den seneste, tredje PISA-rapport, der blev offentliggjort i slutningen af 2007. Den har naturvidenskab som hovedtema, og 57 lande, heraf samtlige 30 OECD-lande, har deltaget.³⁸ Rapporten viste en forbedret placering af danske elever i naturfag, læsning og matematik. Det gode spørgsmål er herefter, om de danske børn rent faktisk ved mere i 2006, end de gjorde i 2003, eller om de blot er blevet dygtigere til at gå til test.

Specialundervisning, rummelighed og økonomi

En ny redegørelse fra Undervisningsministeriet viser, at overgangen fra amtskommunal til kommunal drift og ansvar i forbindelse med kommunalreformen har været mindre problematisk end frygtet.³⁹ Med gennemførelsen af kommunalreformen blev ansvaret for folkeskolens specialundervisning, herunder specialpædagogisk bistand, samlet hos kommunalbestyrelserne. Redegørelsen, der bygger på indberetninger fra kommuner, regioner og regionale udviklingsråd mv. viser, at driften i 2007, det første år under de ændrede rammer, er forløbet rimeligt. Kommunerne har generelt valgt at videreføre den hidtidige amtskommunale praksis på specialundervisningsområdet. Overordnet konkluderes det i rapporten, at overgangen fra amtskommunal til kommunal drift har været relativt problemfri. Mere specifikt vurderes det, at elev- og deltagerantal har vist tendens til mindre stigninger i de specialiserede tilbud, herunder særligt kommunernes egne tilbud. Den eksisterende specialisering af undervisningstilbudene er opretholdt, og der er ikke tegn på et fald i udgifts- eller serviceniveauet på områderne, idet der dog er konstateret begrænsninger i fleksibilitet og planlægningsmuligheder.

Interessen for økonomistyring af området er dog stadig betydelig, idet omfanget af den vidtgående specialundervisning i perioden 1997-2007 steg med 48 %, sammenholdt med en stigning på 18 % i hele gruppen af 0-16 årige. Samtidig viste en evaluering fra Danmarks Evalueringsinstitut december 2007, at 71 % af folkeskolens lærere oplever, at der den seneste halve snes år er kommet flere elever med særlige behov, og at der er mere uro og flere elever med behov for specialundervisning.⁴⁰ Hovedparten mener, at stigningen især omfatter urolige,

³⁸ Nyhedsbrev af 4.12.2007 om uddannelsesstatistik fra Undervisningsministeriet. Sammenligner man alene de 30 OECD-lande med status i 2003, er Danmark rykket fra en 26. plads til en 18. plads i naturfag, fra en 16. plads til en 15. plads i læsning og fra en 12. plads til en 10. plads i matematik.

³⁹ Redegørelse om *udviklingen på specialundervisningsområdet efter kommunalreformen*, forsommeren 2008. Se også *Uddannelseshistorie 2006* s. 102-103.

⁴⁰ Antallet af elever, der modtager henholdsvis almindelig og vidtgående specialundervisning, er steget markant fra 2001 til 2005. I folkeskolen er antallet, der modtager specialundervisning i specialklasser, steget med 26 %, mens antallet, der modtager vidtgående specialundervisning, er steget med 19 %. Undervisningsministeriets pressemeddelelse 12.12.2007.

voldsomme eller utrygge elever. Godt en tredjedel af klasselærerne savner kompetencer til at rumme de såkaldte AKT-elever, dvs. børn med adfærds-, kontakt- eller trivselsproblemer. Ca. 20 % af de samlede udgifter til folkeskolen bruges til specialundervisning. Udgifterne til specialundervisning var i 2006 cirka 6,8 mia. kroner og i 2007 cirka 6,9 mia. kroner (årets priser).

Bertel Haarder har i et indlæg i *Folkeskolen* taget afstand fra udtrykket rummelighed.⁴¹ ”Folkeskolen er for alle børn. Men det betyder ikke, at alle skal holdes samlet i de enkelte klasser, og da slet ikke uden den opmærksomhed og støtte, som undervisningen af børn med særlige behov forudsætter... Jeg er ikke glad for udtrykket rummelighed. Det antyder, at børnene blot skal opbevares eller rummes i de almindelige klasser. Men det er skolens opgave at give børnene en kvalificeret undervisning, og situationen må ikke udvikle sig til, at disse børn eller deres kammerater får en utilfredsstillende undervisning... Derfor skal vi sikre, at der ikke er bureaukratiske krav, der skaber ventelister hos Pædagogisk Psykologisk Rådgivning og andre steder, og kommunerne skal kunne organisere støtten til skoler og elever så fleksibelt som muligt, så lærerne har adgang til rådgivning fra både ledelse og pædagogiske konsulenter. I kølvandet på kommunalreformen sker der naturligvis tilpasning, hvor kommuner med forskellige traditioner og serviceniveau lægges sammen. Men der er ikke tale om en generel nedprioritering af hjælpen til elever med særlige behov. Tværtimod. De nye store kommuner giver bedre muligheder for at drive specialiserede undervisningstilbud.”

En af årets hændelser har sat særligt fokus på balancen mellem rummelighed og rimelighed og dermed for behovet for en revision af bestemmelserne om ro og orden i skolen, som går tilbage til 1995.⁴² En elev havde efter skoletid på internettet hængt en lærer ud som pædofil, hvorefter skolelederen med henvisning til ovennævnte bestemmelser valgte at bortvise eleven. På baggrund af forældrenes klage besluttede byrådet dog at omgøre beslutningen og lade eleven fortsætte i skolen. Byrådsbeslutningen blev fra skolelederside set som et indgreb i skoleleders beføjelser, som med Anders Balles ord er at ligne med “en schweizerost, hvor mulighederne for at udfolde ledelse er udhulet af strukturelle, organisatoriske og aftalemæssige forhold”.⁴³ Bertel Haarder udtrykte forståelse for situationen: “Jeg er meget villig til at se på et konkret forslag fra skoleledernes formand. Jeg forstår godt, at han rejser spørgsmålet, for når en leder i et konkret tilfælde har truffet en meget vanskelig beslutning om at udelukke en elev, så er det jo ikke et godt forhold at have til kommunalbestyrelsen, at kommunalbestyrelsen så bagefter laver

⁴¹ Folkeskolen nr. 16 af 13.6.2008 s. 31.

⁴² Bekendtgørelse og vejledning om *foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen* er begge fra 12.1.1995. Bertel Haarder er i Politiken 11.6.2008 på forsiden citeret for, at ministeriet er i gang med at revidere bekendtgørelsen.

⁴³ Skoleledernyt.dk nr. 3 af 7.2.2008.

om på det, og eleven vender tilbage. Det må vi prøve at undgå.” En af begrundelserne for, at byrådet omgjorde beslutningen om bortvisningen, var, at bekendtgørelsens sanktionsmuligheder alene omfatter forseelser begået i skoletiden og ikke i fritiden – en regel, som med den seneste halve snes års udvikling på it-området hermed har vist sig utilstrækkelig.

De seneste års medieomtale om manglende faglighed, ro og rummelighed og nødvendigheden af opstramning og kontrol, har ikke givet folkeskolen lette arbejdsvilkår, og det har sat sig spor i dens omdømme, selvom den endnu foretrakkes af forældrene til ca. 85 % af alle danske børn og unge. En af dem er Kresten Schultz Jørgensen, der i et debatindlæg i Politiken har beskrevet bureaukratiets krav til folkeskolen således:⁴⁴ ”Men man kan ikke made en gøgeunge. Stikker man folk, der har mistet tilliden, et regneark, ja så forlanger de andet. Det er en kamp, der ikke kan vindes, fordi også skolen dermed forlader sin egen arena: Den, der handler om børn og tilliden mellem mennesker, der interesserer sig for dem... Tillid får man til dygtige mennesker, der får lov til at udfolde sig. Når nogen med helt særlige kompetencer faktisk bruger dem. Når nogen med god grund kan være stolte. Den folkeskole, jeg kender, kan.” I en tid præget af anerkendende pædagogik var det måske en idé ikke alene at overveje, men i praksis at afprøve, om man gennem mindre bureaukrati og kontrol kan opnå en mere kompetent folkeskole, hvor både børn og lærere kan udfolde deres talenter.

Start på ny 10. klasseordning

Den nye 10. klasseordning har virkning fra 1. august 2008.⁴⁵ Den er blevet modtaget af elever og forældre med et let fald i ansøgertallet, selvom det stadig er populært at tage 10. klasse, især på efterskolerne med 14.768 elever, men også på de kommunale folkeskoler med 13.532 elever.⁴⁶ Efter nyordningen omfatter undervisningen i 10. klasse en obligatorisk del med fagene dansk, matematik og engelsk, brobygning eller kombinationer af brobygning og ulønnet praktik, samt den selvvalgte opgave, der tager udgangspunkt i elevens obligatoriske uddannelsesplan og diverse vejledningsaktiviteter. Den valgfrie del af undervisningen indeholder tilbudsfagene dansk, matematik, engelsk, tysk, fransk og fysik/kemi. Valg af tysk og fransk forudsætter, at eleven i 7.-9. klasse har haft fagene som tilbudsfag eller som prøveforberedende valgfag. Skolen skal desuden tilbyde undervisning i mindst tre af fagene idræt, samfundsfag, kristendomskundskab/religion, naturfag eller værkstedsfagene naturfag, metal/motorværksted, byggeværksted, teknologiværksted, serviceværksted, produktudvikling og formgivning, iværksætter, sundhed og sociale forhold samt teknologi og kommunikati-

⁴⁴ Politiken 16.8.2008, 3. sektion s. 1.

⁴⁵ Se også *Uddannelseshistorie 2008* s. 141-143.

⁴⁶ Elevtal pr. 15.3.2008 for skoleåret 2008-09, jf. Nyheder fra uvm.dk nr. 13 af 25.4.2008.

on. Valg af fag og brobygning besluttet af eleven i samråd med forældre og skole. Ud over den obligatoriske brobygning/praktik er der mulighed for frivillig brobygning i op til fire uger.

Prøverne til den nye 10. klasseordning er under udarbejdelse efteråret 2008 og forventes indført i skoleåret 2009-10. De skal afspejle de reviderede mål i Fælles Mål II. Selvom det alene er målene i de nye fag på 10. klassetrin, der er gældende fra 1.8.2008, foreligger de også i de gamle fag i en komparativ udgave.⁴⁷ Læseren kan her danne sig sit eget skøn, om der er sket en lempelse af de faglige krav og dermed en ændring fra det tidligere realklasseniveau til en erhvervsorienteret ungdomsklasse. Der kan fx tages udgangspunkt i en sammenligning mellem gældende og nye Fælles Mål i de obligatoriske fag dansk, matematik og engelsk, som udgør knap halvdelen af den samlede undervisningstid. Det ses her, at der for fagene dansk og engelsk er tale om mindre omformuleringer og præciseringer, mens der for matematik er tale om en afgørende nyformulering, nemlig i kompetencer i stedet for indholdsområder. Kompetencerne er imidlertid grupperet omkring de tidligere indholdsområder, og ændringerne sigter primært mod at tydeliggøre elevernes brug af deres matematiske viden. Med hensyn til kravniveau kan der derfor ikke i nogen af de ”tunge” fag herudfra dokumenteres et værdiskred. Det må derfor forventes, at de nye 10.-klasse-prøver kommer til at svare til udvidet niveau i de gamle fag. Om der bliver prøver i de nye fag, og hvordan de i givet fald udformes, er p.t. uafklaret.

I årets løb er også vejledningsloven ændret med fokus på gennemførelsesvejledning og en præcisering af målgruppen af unge med særlige behov for vejledning mv.⁴⁸ Der er bl.a. indsat et nyt kapitel 3 b i loven med en bestemmelse om, at institutioner, der udbyder ungdomsuddannelser, skal mødes med de afleverende skoler og Ungdommens Uddannelsesvejledning om de unges forudsætninger for at klare undervisningen det første år efter optagelsen – og dermed om vejledningsindsatsen over for tidligere elever har været i orden. Ved forslaget's 1. behandling tilkendegav Julie Rademacher (S) sit partis tilslutning til loven og understregede, at vejledningen skulle fokusere på unge med et udvidet behov for vejledning, og ikke kun på unge med særlige behov. Også Nanna Westerby (SF)

⁴⁷ Se <http://us.uvm.dk/folkeskolen/fagogundervisning/RevisionafFaellesMaalII.htm>

⁴⁸ L 112 om Forslag til lov om *ændring af lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv*. (Sammenhæng i vejledningsindsatsen, gennemførelsesvejledning m.v.). Lovforslaget vedtaget med 103 stemmer (V, S, DF, SF, KF, RV og NY) mod 2 (EL).
Fremsættelse af lovforslag 12.3.2008.
1. behandling af lovforslag 4.4.2008.
2. behandling af lovforslag 23.5.2008.
3. behandling af lovforslag 4.6.2008.
Lov nr. 544 af 17.6.2008.

var positiv over for lovforslagets intentioner om at begrænse frafald: ”For Danmark klarer sig helt utrolig dårligt, når det kommer til frafaldsbekæmpelse. Vi taber simpelt hen unge på gulvet. Næsten 25 % af en ungdomsårgang risikerer at ende som ufaglærte. Det er meget langt fra vores målsætninger, også vores målsætning om, at 95 % af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse.”

Det afgørende spørgsmål er så, om den nye 10. klasseordning opretholder udvidet niveau – med andre ord: Hvem vandt den seneste runde af kampen, om 10. klasse skulle være en ungdomsklasse målrettet de svageste elever eller fortsætte med sin hidtidige brede målgruppe? Et svar må inkludere, at der stadig er mulighed for den enkelte elev at tilvælge sig, hvad der svarer til folkeskolens udvidede afgangsprøve. Endnu en gang overlevede altså udvidet niveau på 10. klassetrin, i hvert fald på papiret. Om det også bliver tilfældet i praksis, vil tegne sig tydeligere i løbet af de næste par år.

Opbrud i de frie grundskoler

Også i de frie grundskoler er undervisningen i børnehaveklassen fremover obligatorisk og undervisningspligten udvidet til 10 år.⁴⁹ Samtidig er tilskudsbetingelsen for nyoprettede frie grundskoler skærpet fra 12 til 14 elever i skolens første år, 20 til 24 i det andet år og 28 til 32 elever i skolens tredje og følgende år. Under lovforslagets 1. behandling paralleliserede Britta Schall Holberg (V) til ændringen af folkeskoleloven og nævnte, at lovens bestemmelser om både undervisningspligtens udvidelse og den rullende skolestart også gjaldt de frie skoler. Hanne Agersnap (SF) fremhævede, at hendes parti var imod, at de frie grundskoler igen fik indskrænket deres frihed, og Marianne Jelved (RV) ærgrede sig, idet hendes parti ”stadig væk ikke (har) noget imod, at undervisningspligten udvides, men vi er meget stærkt kritiske over for den styring fra centralt hold, som lægges omkring indholdet”.

⁴⁹ L 83 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler). (Undervisningspligtig børnehaveklasse m.v.). Lovforslaget vedtaget med 91 stemmer (V, S, DF, KF, NY og Gitte Seeberg (UFG) mod 6 (RV og EL); 18 (SF) stemte hverken for eller imod.
Fremsættelse af lovforslag 27.2.2008.
1. behandling af lovforslag 25.3.2008.
2. behandling af lovforslag 8.5.2008.
3. behandling af lovforslag 20.5.2008.
Lov nr. 388 af 26.5.2008.

Desuden er der med lov nr. 543 sket en vis forenkling af de frie skolars virksomhed.⁵⁰ Ved 1. behandlingen fremhævede Britta Schall Holberg (V), at de frie gymnasieskoler hermed fik mulighed for at indgå administrative fællesskaber, og at arealkrav blev lempet, så alle en fri skoles bygninger ikke mere skal ligge på den samme matrikel, men blot i gå-afstand fra hinanden. Hvad angår folkeskolens afsluttende prøver blev der løst lidt op for de bestemmelser, der blev indført i skoleåret 2006-07 ved lov nr. 577 af 9.6.2006, hvor det blev obligatorisk for de frie skoler at meddele Undervisningsministeriet, hvis de ikke ønskede at afholde folkeskolens afsluttende prøver.⁵¹ Bertel Haarder glædede sig over den brede opbakning til lovforslaget og lovede samtidig at overveje spørgsmålet, om de internationale frie skoler skulle have en særlig mulighed for kun at tage en del af folkeskolens afgangsprøver, idet han forudså, at mange andre skoler så gerne ville have samme mulighed for kun at tilbyde en del af prøverne. Under udvalgsarbejdet blev resultatet så, at skoler med et andet undervisningssprog end dansk, med virkning allerede fra maj 2008 fik mulighed for at aflægge folkeskolens afgangsprøve kun i faget dansk, hvis skolen i øvrigt afholder en fremmed stats prøver, der svarer til folkeskolens afgangsprøve.

Men ellers er årets hovednyhed på friskoleområdet, at bestyrelsen for Danmarks Privatskoleforening (DP) ved brev af 12.8.2008 med virkning fra 1.1.2010 har udmeldt sig af Frie Grundskolers Fællesråd (FGF) og Institut for Videreuddannelse (IFV).⁵² Beslutningen er affødt af, at DP, der er langt den største forening i FGF, ønsker at stå frit til en selvstændig politisk markering og derfor at være selvstændig høringspart i forhold til Undervisningsministeriet; samtidig spares godt 1,6 mio. kr. i kontingent til FGF. Allerede i begyndelsen af 1990'erne meldte en anden stor privatskoleforening, Dansk Friskoleforening (DF), sig ud af FGF, hvad der efter DP's skøn har bevirket, at DF bedre har kunnet fastholde en tydelig profilering i den overordnede politiske interessevaretagelse. DP's ud-

⁵⁰ L 113 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og forskellige andre love. (Forenklinger vedrørende bygningsmæssig sammenhæng, administrative fællesskaber m.v.). Lovforslaget enstemmigt vedtaget med 104 stemmer.

Fremstilling af lovforslag 12.3.2008.

1. behandling af lovforslag 4.4.2008.

2. behandling af lovforslag 23.5.2008.

3. behandling af lovforslag 4.6.082008.

Lov nr. 543 af 17.6.2008.

⁵¹ Se *Uddannelseshistorie 2006* s. 111-112.

⁵² Frie Grundskolers Fællesråd (FGF), ifølge organisationens hjemmeside interesseorganisation og talerør for seks selvstændige foreninger med forskelligt religiøst, pædagogisk og idemæssigt ståsted, repræsenterer ca. 240 skoler med ca. 60.000 elever. I begyndelsen af 1990'erne forlod Dansk Friskoleforening (DF) FGF, hvad der fik de øvrige foreninger til at rykke tættere sammen, fra 2001 i et intensiveret samarbejde.

meldelse skal angiveligt også ses som en protest mod FGF's udviklingsstrategi om i højere grad at forstå både den overordnede interessevaretagelse og medlemsrådgivningen.

FGF behandlede udmeldelsen på et møde 27.8.2008. På baggrund heraf kaldte formanden for Frie Grundskolers Fællesråd (FGF) Per Kristensen i sit svar af 12.9.2008 til DP udmeldelsen for et paradigmeskift i forhold til det "gode og tætte samarbejde, der har karakteriseret FGF i de senere år.⁵³ Han beklagede, at DP forlader foreningssamarbejdet, som foreningen har været en del af siden FGF's oprettelse, dvs. i mere end 30 år. Han var enig i, at "naturligvis kan hver enkelt af de syv skoleforeninger skabe sig en stærkere profil i medlemmernes øjne ved at gå alene, frem for at indgå i forpligtende samarbejde med kollegaforeningerne. Men prisen vil være, at politikere og fagforeninger får lettere ved at spille de forskellige skoleforeninger ud imod hinanden. Det sker allerede nu, og vi kan forvente, at splittelsen vil forstærke denne uheldige udvikling".

Endelig bragte året en lukning af en scientology-skole.⁵⁴ Skolen har været underkastet knap fire års skærpet tilsyn, men nu har Undervisningsministeriet altså stoppet statstilskuddet, hvad der har betydet lukning af skolen. Tilskuddets bortfald skyldes en kritisk rapport, der karakteriserer skolens virksomhed således: "Undervisningen bærer præg af lave faglige forventninger, udenadslære og reproduktion", og undervisningen i dansk, matematik, engelsk og naturfag står ikke mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Årets hovedændringer understreger således, at de frie skoler er en broget flok med en stærk frihedstrang.

De gymnasiale uddannelser trimmes

Gymnasierne har nu gennemført det første fulde finansår efter amternes nedlæggelse og institutionernes overgang til selveje pr. 1.1.2007. Overgangen til selveje gav anledning til en del bekymring hos de implicerede parter.⁵⁵ Det viser sig nu at være gået ganske godt alligevel.⁵⁶ Landets gymnasier havde tilsammen et overskud på 340 mio. på et samlet budget på 5,7 mia., dvs. knap 6 %. Kun 5 af landets 125 gymnasier havde røde tal på bundlinjen. Peter Kuhlman, formand for gymnasiernes rektorforening, begrundede resultatet med en svær start: "I fjor startede alle gymnasier med en negativ egenkapital, fordi skolerne skyldte lærerne penge for eksempelvis overarbejde og feriepenge. Derfor har det været ualmindelig vigtigt for os at få en positiv egenkapital at stå imod med – for eksempel hvis en lærer skulle blive langtidssyg, eller vi ikke kan skaffe vikarer og derfor er nødt til at udbetale overarbejdspenge til en kollega." Han var i øvrigt bekym-

⁵³ Fra <http://www.friegrundskoler.dk>.

⁵⁴ Frie Skoler nr. 7 af 1.5.2008., hentet på <http://www.friegrundskoler.dk>.

⁵⁵ Se *Uddannelseshistorie 2007* s. 147-148.

⁵⁶ Politiken 24.8.2008 1. sektion s. 3.

ret for, om overskuddet kunne blive et politisk argument for besparelser: ”Der er intet at hente. Den eneste måde, det er muligt at spare på, er ved at lukke gymnasieskolerne i Udkantsdanmark og dermed sænke uddannelsesniveaet i Danmark.” Gymnasierne er derfor i år gået sammen om en udligningsordning, hvor de mindre gymnasier kan få hjælp til at sikre, at det er muligt at gå i gymnasiet overalt i landet.

Også indholdsmæssigt er der sket ændringer i det forløbne år. Siden den nye gymnasielovs ikrafttræden i skoleåret 2004-05 har man stræbt mod en forenkling af lovens bestemmelser.⁵⁷ Omtrent samtidig startede strømmen af evalueringer: 21 afsluttede eksterne evalueringer, 16 igangværende og 11 planlagte.⁵⁸ Desuden er der skrevet rapporter, bl.a. seks fra den særlige følgegruppe og to fra monstergruppen. Som et led i de løbende justeringer, der ifølge Gymnasieskolen foregår med ”museskridt”, skete der sommeren 2008 en række bekendtgørelsesbaserede forenklinger af eksamensbestemmelserne efter forslag fra monsterudvalget, som bl.a. foreslog:⁵⁹

- 1) At skolerne kunne vælge alternative prøveformer i fag, hvor der pt. er prøveformer med tre timers forberedelse.
- 2) At lodtrækning ved tildeling af eksamensspørgsmål ved prøver med mindst 24 timers forberedelsestid kunne forestås af skolens administration, uden at eksaminator og enten censor eller rektor skal være til stede.
- 3) At vejledningernes anbefalinger vedrørende antallet af eksaminatorer ved flerfaglige prøver blev justeret, så det står helt klart, at det er skolen, der skal sikre, at de faglige kompetencer er til stede.
- 4) At eksamenstidsfrister, censorfordeling, antal prøvfag efter 1. og 2.g. mv. blev forenklet.

Den første afsluttende prøve i almen studieforbereelse (AT) var ventet med spænding. Den foregik tirsdag d. 15. januar kl. 12.⁶⁰ Overalt på landets gymnasier kunne rektorerne via storskærm eller på anden vis afsløre emnet for den afsluttende prøve i almen studieforbereelse: ”Fremtiden – visioner og forudsigelser”. Ud fra det overordnede emne, der var nærmere beskrevet i en ledsagende opgavetekst, kunne eleverne vælge at fordybe sig i en bestemt naturvidenskabelig eller samfundsvidenskabelig forudsigelse eller en bestemt kunstnerisk, religiøs, teknologisk eller politisk vision. Opgaven, der er tværfaglig og forankret i to fag, hvis viden og metoder skal benyttes, afleveres 1. marts og forsvares ved en mundtlig prøve.

⁵⁷ Se *Uddannelseshistorie*, i 2005-årbogen s. 128-130, i 2006-årbogen s. 114-116 og i 2007-årbogen s. 146-148.

⁵⁸ Gymnasieskolen nr. 10 af 29.5.2008 s. 2-3.

⁵⁹ Undervisningsministeriets pressemeddelelse 18.1.2008.

⁶⁰ Undervisningsministeriets pressemeddelelse 15.1.2008.

Men ikke alle ændringer har kunnet gennemføres administrativt. Med virkning fra 1.8.2008 er den relativt nye gymnasielov atter ændret, denne gang for at reducere tidsforbruget og gøre planlægningen af almen studieforberedelse mere fleksibel samt styrke undervisningen i fremmedsprog, matematik og naturvidenskab.⁶¹ De flerfaglige forløb almen sprogforståelse og naturvidenskabeligt grundforløb skal herefter ikke mere afgive tid til almen studieforberedelse, og der er ikke mere krav om, at 1/3 af uddannelsestiden i almen studieforberedelse skal placeres i 1.g. Målet er at få flere elever til at vælge tre eller fire sprog samt at flere vælger fag, der kvalificerer til en videregående uddannelse inden for naturvidenskab, teknik eller sundhed. Bl.a. skal et helt nyt fag, bioteknologi, tiltrække flere piger. Styrkelsen sker ved, at alle elever fremover skal have mindst ét af følgende naturvidenskabelige/matematiske eller sproglige fag på mindst A-niveau: biologi, engelsk, fransk fortsættersprog, fysik, græsk, kemi, latin, matematik eller tysk. Derudover udvides kredsen af fremmedsprog, der kan give fritagelse for kravet om, at mindst ét af fagene biologi, fysik, kemi eller naturgeografi skal afsluttes på mindst B-niveau. Lovændringen giver dermed mulighed for, at man lettere kan læse tre eller fire fremmedsprog. Endelig bliver det obligatorisk for elever, der har samfundsfag A som valgfag, at have matematik B.

Ved 1. behandlingen omtalte Bertel Haarder lovforslaget som ”nogle små, man kan sige marginale justeringer, men efter regeringens opfattelse går de alle sammen i den rigtige retning”. Ved 2. behandlingen glædede Christine Antorini (S) over, at der i forligskredsen var opnået enighed om, at der kunne vejledes under skriveprocessen i studieretningsprojektet. Hun nævnte samtidig, at der stadig var for meget ”miniuniversitet” over nogle af gymnasiets opgaveformer, og at ”vi ikke (har) brug for det akademiserede gymnasium, vi har brug for et gymnasium for alle, der har evnerne”.

Reformerne må forventes at fortsætte i de kommende år.⁶² Medio maj – dvs. lige før 2. behandlingen af årets lovjustering – mødtes Gorm Leschly, formand for Gymnasieskolernes Lærerforening, med Bertel Haarder om den kommende tids reformer. Begge var tilfredse med mødets forløb, og Bertel Haarder udtalte efterfølgende: ”Det var et rigtig godt møde, hvor jeg fik god inspiration til den totrinsraket, som jeg nu vil forelægge uddannelsesordførerne i forligskredsen”. Ra-

⁶¹ L 84 om ændring af lov om uddannelsen til studentereksamen (stx) (gymnasieloven). (Forenkling af almen studieforberedelse samt styrkelse af fremmedsprog, matematik og naturvidenskab). Forlig indgået december 2007, jf. Undervisningsministeriets pressemeddelelse 13.12.2007. Lovforslaget enstemmigt vedtaget med 109 stemmer.

Fremsættelse af lovforslag 27.2.2008.

1. behandling af lovforslag 25.3.2008.

2. behandling af lovforslag 20.5.2008.

3. behandling af lovforslag 27.5.2008.

Lov nr. 547 af 17.6.2008.

⁶² Gymnasieskolen nr. 8 af 1.5.2008 s. 2.

kettens første trin ”skal fjerne nogle af de regler, der skaber en masse bøvl”, mens andet trin, som tidligst kan forventes i 2009, når evalueringerne er gennemført, vil rumme større ændringer. GL anbefaler således bl.a. en yderligere reduktion i timetallet til AT, så det kommer ned på 200 timer svarende til et B-niveau, pligt til at oprette tresprogede studieretninger uanset elevantal og en løsning af det såkaldte parallelitetsproblem, hvor elever på samme tid bliver undervist i både A- og B-niveau i samme fag.

Som et led i evalueringen af gymnasireformen er også studieretningsprojektet i alle de treårige gymnasiale uddannelser, stx, hhx og htx, blevet evalueret.⁶³ Evalueringen fra både elever, vejledere og censorer var generelt positiv, men kravet om flerfaglighed blev fremhævet af knap halvdelen af censorerne som årsag til, at centrale dele af fagene ikke inddrages i projekterne. Omkring 80 % af alle elever og 70-80 % af censorerne erklærede sig tilfredse med opgaveformuleringskvaliteten. Samtidig gav en meget stor del af vejlederne og censorerne udtryk for, at elevernes retssikkerhed er truet, fordi vejleder og censor har forskellige fag. Rapporten anbefaler derfor, at bedømmelseskriterierne præciseres. Marianne Zi-brandtsen, rektor på Aurehøj Gymnasium, fandt, at man med studieretningsprojektet har ”opfundet en prøveform, der i den grad favoriserer de stærke elever og gør det svært for dem, vi siger, vi så gerne vil have med”.⁶⁴ Hun mente også, at der med reformen er ”sket en generel akademisering af gymnasiet. Flerfagligheden er gået for vidt, læreplanerne er for ambitiøse, og de nye prøver – som bl.a. studieretningsprojektet – bevæger sig i nærheden af universitetsniveau”. Hun plæderede derfor for, at studieretningsprojektet skæres ned til en uge, at eleverne får adgang til vejledning i skriveperioden, og at karakteren ikke må tælle dobbelt.

Opgørelser af de første studentereksamensresultater efter den nye 7-trins-skala viste, at karaktererne fulgte fordelingen i den internationale ECTS-skala.⁶⁵ Der blev således ikke – som frygtet – givet alt for mange 7-taller, som udgjorde ca. 30 % af karaktererne over bestågrænsen; andelen er dermed i nøje overensstemmelse med andelen af karakteren C på ECTS-skalaen. For karaktererne i almen studieforberedelse var andelen af topkarakterer høj som ved andre prøver med forudgående individuel vejledning, fx universitetsspecialer.

Også reformen af hf-uddannelsen er blevet evalueret, og man har konstateret både positive og negative effekter.⁶⁶ Blandt de positive resultater var, at tutorordningen lever op til formålet om at fastholde flere i uddannelsen, at frafaldet ikke

⁶³ Evalueringen af studieretningsprojektet, der er en individuel opgave, hvis emne er bestemt af studieretning og A-niveaufag, er gennemført af DPU og Rambøll Management; jf. Undervisningsministeriets nyheder på det gymnasiale område af 21.8.2008; se http://us.uvm.dk/gym/nyheder/nyt_21_aug_08.htm.

⁶⁴ Gymnasieskolen nr. 9 af 15.5.2008 s. 3-5.

⁶⁵ StatistikNyheder fra Undervisningsministeriet 7.7.2008.

⁶⁶ Nyheder fra uvm.dk nr. 13 af 25.4.2008.

ser ud til at være steget, og at andelen af hf-kursister med matematik på B-niveau er øget med 10 % til i alt godt 30 %. Men samtidig mente man dog også, at den naturvidenskabelige faggruppe generelt er ved at tabe terræn til kultur- og samfundsfaggruppen, at der ikke er sket en styrkelse af hverken det faglige niveau eller de studerendes naturvidenskabelige kompetence, og at reformen ikke har givet bedre redskaber til at støtte studerende med svage forudsætninger. Undervisningsministeren var især bekymret for, om reformens mange tværfaglige og individuelle tilgange utilsigtet har gjort hf sværere for de svageste elever.

Samtidig har det vist sig, at antallet af hf'ere, der søgte ind på universiteterne i 2008, er styrtstykket med et fald på 41 % i forhold til året før.⁶⁷ For studerende med studentereksamen var der også tale om et fald, men dog "kun" på 17 %. Jakob Lange kommenterede bl.a. med, at "hf'erne falder på kravet om to fremmedsprog på et vist niveau for at læse humanistiske fag", og at de ikke opfylder "kravene til matematik, fysik og kemi, hvis de vil læse sundhedsvidenskabelige, naturvidenskabelige og ingeniørvidenskabelige fag". Og han mente, at hf-eksamen er mest velegnet til de korte og de mellemlange uddannelser, og at de unge bør vejledes herom. Da også afrafaldet er større for studerende med en hf-eksamen end med studentereksamen, er der oprettet et særligt tilbud kaldet hf-plus. Det består i et halvt års ekstra uddannelse oveni en bestået hf-eksamen og har fokus på at øge de generelle studiekompetencer og supplere for lave niveauer. Med i billedet hører, at der i 2008 også var faldende ansøgertal for hf'ere på de korte og mellemlange uddannelser.

Der er i årets løb med virkning fra 1.8.2009 indført en fælles pædagogikumuddannelse for lærere i alle de gymnasiale uddannelser med det formål at styrke samarbejdet og vidensdelingen mellem de gymnasiale uddannelser og dermed understøtte gymnasireformens intention om de gymnasiale uddannelser som et fælles uddannelsesområde.⁶⁸ Der har hidtil været to forskellige pædagogikumuddannelser for lærere ved de gymnasiale uddannelser, idet stx og hf har haft egen, fælles ordning, mens hhx og htx har delt pædagogikum med erhvervsskolernes ungdomsuddannelser. Den nye fælles pædagogikumordning skal styrke samarbejdet og vidensdelingen mellem de gymnasiale uddannelser, men også afspejle de gymnasiale uddannelsers forskellige profiler. Uddannelsen er en vek-

⁶⁷ Kommentar af kontorchef ved Københavns Universitet Jakob Lange i Politiken 5.9.2008 5. sektion s. 2.

⁶⁸ L 143 om *pædagogikum i de gymnasiale uddannelser*. Lovforslaget vedtaget med 102 stemmer (V, S, DF, SF, KF, RV og NY) mod 2 (EL).
Fremstilling af lovforslag 28.3.2008.
1. behandling af lovforslag 4.4.2008.
2. behandling af lovforslag 23.5.2008.
3. behandling af lovforslag 4.6.2008.
Lov nr. 475 af 17.6.2008.

seluddannelse, der tilrettelægges over et år og normalt gennemføres i det første ansættelsesår. Alle pædagogikumkandidater ansættes fremover i en fast stilling; dog er ansættelsen betinget af, at pædagogikum består. Kun de lærere, der ansættes, får således mulighed for at tage pædagogikum. Med loven er den nuværende centrale styring på stx/hf af antallet af pædagogikumkandidater afskaffet, og antallet styres herefter af skolernes faktiske behov for at ansætte lærere.

Ved 1. behandlingen af lovforslaget anså Rikke Hvilshøj (V) det for en klar styrkelse af området, at den amtslige styring af behovet for pædagogikumkandidater blev erstattet af de enkelte institutioners konkrete vurdering af eget behov. Nanna Westerby (SF) var til gengæld bekymret over finansieringen af det nye pædagogikum, idet en tredjedel af det tidligere tilskud til pædagogikum herefter ydes som et særskilt pædagogikumtaxameter, hvilket hun mente kunne forlede skoler, ”som er pressede på økonomien”, til at undlade at opslå pædagogikumstillinger og lade andre uddanne for sig for derved at lade tilskuddet indgå i skolens generelle økonomi. Hun mente også, at modellen indebar en geografisk skævvridning, idet kandidater med pædagogikum fra skoler i udkantsområderne kunne være mere attraktive end kandidater uden for centralt beliggende skoler, som så ikke behøvede selv at give sine lærere pædagogikum.

Som det fremgår, har antallet af evalueringer været overvældende siden gymnasiereformen, der blev gennemført, mens Ulla Tørnæs (V) var undervisningsminister. Under hendes efterfølger Bertel Haarder er de blevet fulgt op af adskillige småjusteringer af gymnasieloven. Intet tyder på, at justeringerne bliver færre i fremtiden. Man kan på den baggrund spørge sig selv, om ændringsbehovet er så stort, at det bliver for vanskeligt at justere loven på plads, så slutresultatet alligevel bliver en ny gymnasiereform inden for overskuelig tid.

Ny almen forberedelseksamen

Avu-loven, dvs. lov om almen voksenuddannelse, er revideret med virkning fra 1.8.2009, så den målrettes unge voksne, der har forladt folkeskolen med utilstrækkelige kundskaber og mod tosprogede uden tilstrækkelige danskkundskaber.⁶⁹ Revisionen omfatter bl.a. formålet med uddannelsen, fastlæggelse af mål for de enkelte fag og justering af fagrækken med henblik på en mere fleksibel tilrettelæggelse af undervisningen.

⁶⁹ L 56 om *almen voksenuddannelse og om anerkendelse af realkompetence i forhold til fag i almen voksenuddannelse, i hf-uddannelsen og i uddannelsen til studentereksamen (avu-loven)*. Lovforslaget enstemmigt vedtaget med 114 stemmer.
Fremsættelse af lovforslag 24.1.2008.
1. behandling af lovforslag 31.1.2008.
2. behandling af lovforslag 17.4.2008.
3. behandling af lovforslag 22.4.2008.
Lov nr. 311 af 30.4.2008.

Avu og hf dækker herefter tilsammen niveauerne G til A. De fire første niveauer (G-F-E-D) er forbeholdt det grundlæggende niveau (avu), mens de tre sidste (C-B-A) kan erhverves på det gymnasiale niveau. Der kan overføres merit fra folkeskolen og erhvervsuddannelserne, idet niveau G svarer til folkeskolens afgangsprøve efter 9. klasse, niveau F til erhvervsuddannelsernes grundfag F, niveau E til folkeskolens 10. klasse-prøver og niveau D til erhvervsuddannelsernes grundfag D. Et basisundervisningsniveau kan opnås både på fvu (forberedende voksenundervisning) og på avu.

Avu afsluttes herefter med almen forberedelseseksamen, der omfatter fem prøver i hhv. dansk eller dansk som andetsprog, engelsk, matematik på G-niveau samt yderligere to fag på mindst G-niveau.⁷⁰ Når de to fag er naturvidenskab samt et af fagene historie, samfundsfag, tysk eller fransk, giver almen forberedelseseksamen adgang til den toårige hf-uddannelse. Med justeringen af fagrækken er der kommet flere fag på basisniveau og på niveauerne G, F, E og D. Endvidere er dansk som andetsprog udbygget, så det nu tilbydes på alle niveauer.

Ved 1. behandlingen, der var præget af, at lovforslaget fik tilslutning fra alle Folketingets partier, fremhævede Rikke Hvilshøj (V) som baggrund for lovforslaget, at almen voksenuddannelse i de senere år har været præget af, at der blandt de studerende er flere unge voksne og mange flere tosprogede, og hun anså forslaget for ”et rigtig godt redskab til at komme videre”. Christine Antorini (S) understregede behovet for en kontaktlærer- eller mentorordning, mens Bertel Haarder anså det for ”lidt af en historisk dag, for vi kan nu konstatere efter ordførerrækken, at almen forberedelseseksamen nu er blevet et begreb, som bliver indført i dansk uddannelsespolitik” og han glædede sig over, at almen forberedelseseksamen nu blev adgangsgivende til hf.

Ansøbertallet til pædagog- og læreruddannelserne i frit fald

Oversigten over antal optagne på de videregående uddannelser sommeren 2008 viste et faldende optag med 3.023 på pædagoguddannelsen og 2.645 ansøgere på læreruddannelsen – et yderligere vidnesbyrd om, at de mellemlange uddannelser i disse år er i krise.⁷¹ En opinionsundersøgelse foretaget af Ugebrevet A4 viste således, at kun 1 % af lærerne mener, at de har høj prestige i samfundet.⁷² Blandt årsagerne er efter Anders Bondos mening lav løn, ressourcemangel, en kontrolkultur, der ”oser af manglende respekt”, og dårlig medieomtale. Således placerer skolelærerne sig selv prestigemæssigt under både ufaglærte og en hel stribe fag med kortere uddannelse og lavere løn. Placeringen står dog ikke mål med om-

⁷⁰ Nyheder fra uvm.dk nr. 13 af 25.4.2008.

⁷¹ Undervisningsministeriets pressemeddelelse 30. juli 2008.

⁷² Refereret efter Skoleledernyt.dk nr. 5 2008, af 13.3.2008. Undersøgelsen er foretaget i oktober 2006.

verdenens syn på lærerne, hvor et repræsentativt udsnit af befolkningen placerer lærerne nogenlunde midt på prestigeskalaen.

Med det faldende ansøgstal forventer Danmarks Lærerforening, at der kommer til at mangle 8.000 lærere i 2015.⁷³ Ansøgstallet er nu på fem år faldet med 42 % og dermed næsten halveret siden 2002. Kun to seminarier har udvidet optaget i forhold til 2007, nemlig N. Zahles Seminarium med 385 nye studerende i stedet for 294 i 2007 og Frederiksberg Seminarium med 308 i forhold til 243 studerende året før. På kort sigt er uddannelsesstederne hårdt ramt af reduktionen i taxametertilskuddet, som sætter sig mærkbare spor i undervisningstilbudet. På længere sigt er konsekvenserne for undervisningens kvalitet mere end bekymrende.

For at rette op på situationen er det i det forløbne år fra flere sider – nok mere fra universiteternes end fra professionshøjskolernes – foreslået, at læreruddannelsen gøres til en femårig universitetsuddannelse på kandidatniveau på linje med uddannelsesniveaut i en række andre europæiske lande. På Sorø mødet 2008 berørte Jørn Lund, direktør for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, lærernes statustab og anbefalede nedsættelse af en national kommission om folkeskolelæreres og gymnasielæreres grunduddannelse, efter- og videreuddannelse, mens Jens Rasmussen, professor på DPU, klart har anbefalet en femårig forskningsbaseret læreruddannelse som vejen frem på trods af modstand fra ”den stærke højskole- og seminarietradition, der så længe havde domineret dansk læreruddannelsespolitik”.⁷⁴ Heroverfor står så, som et alternativ til de klassiske akademiske modeller, en tredje model med stærk professionsforankring inspireret af MVU-rådets rapport om professionsbachelorområdet.⁷⁵

Og akademiseringen er da allerede så småt begyndt. Fra sommeren 2009 skal en supplerende, forskningsbaseret læreruddannelse som et resultat af forhandlingerne om finansloven for 2008 udvikles i samarbejde mellem universiteterne og seminarierne.⁷⁶ Dette tiltag er kommet i kølvandet på bl.a. et initiativ fra Aarhus Universitet og DPU, som Bertel Haarder dog har kommenteret således:⁷⁷ ”Aarhus Universitets ansøgning er hermed ikke godkendt. Tværtimod vil der blive fastlagt rammer for fremtidige godkendelser, der bl.a. skal opfylde regeringsgrundlagets forudsætning om samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler.⁷⁸ Videnskabsministeriet, Undervisningsministeriet og Finansministeriet udarbejder de overordnede rammer for de nye læreruddannelser under

⁷³ Ugebrevet Mandag Morgen citeret efter Skoleledernyt.dk nr. 12 af 21.8.2008.

⁷⁴ ”Læreruddannelsen i 2025 og vejen dertil; Folkeskolen.dk 14.8.2008.

⁷⁵ MVU-rådets oplæg af 7.3.2007 om professionel viden samt upubliceret kommentar fra Jørgen Thorslund, prorektor ved UC Lillebælt.

⁷⁶ Skoleledere nr. 4 af 28.2.2008.

⁷⁷ Se *Uddannelseshistorie 2007* s. 157.

⁷⁸ Se *Uddannelseshistorie 2007* s. 158-160 om CVU’ernes fusionering til professionshøjskoler.

hensyntagen til de frihedsgrader, som gælder for udviklingen af forskningsbaserede uddannelser, men også ud fra præcedens i forhold til andre mellemlange uddannelser, hvor den maksimale normerede studietid udgør fire år.”

Regeringens arbejdsgruppe for supplerende læreruddannelser har i sin rapport om den nye forskningsbaserede læreruddannelse foreslået, at man fastholder den nuværende arbejdsdeling mellem universiteter og professionshøjskoler, men at de skal kunne gå sammen om udviklingen af nye uddannelser på lærerområdet, som fagligt skal godkendes af Akkrediteringsrådet.⁷⁹ Den supplerende læreruddannelse tænkes udbudt efter en ”3+1-model“ med en treårig bacheloruddannelse på universiteterne efterfulgt af en 1-årig overbygning på professionshøjskolerne, hvis man ønsker at blive folkeskolelærer, og fortsatte universitetsstudier afsluttet med en kandidatuddannelse, hvis man vil være gymnasielærer. Men DPU har sagt nej tak til regeringens planer.⁸⁰ Lars Qvortrup har begrundet afslaget således: ”Med en model, hvor man går tre år på universitetet og derefter får, hvad de kalder lærerpædagogikum, begår man den klassiske fejl at adskille fag fra didaktik og praktik”, og han henviser til, at modellen allerede er afprøvet – med manglende succes – for 10 år siden ved en kombineret naturfagsuddannelse på Aarhus Universitet og Århus Lærerseminarium.

Alliancer indgås allerede nu på kryds og tværs mellem kommunale skolevæsenere, professionshøjskoler og universiteter.⁸¹ Eksempelvis er der indgået samarbejdsaftale mellem Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, Københavns Universitet og de to professionshøjskoler i Region Hovedstaden om bl.a. et etårigt forløb på bachelorniveau i universitetsregi i stedet for 1. år på læreruddannelsen, merit for linjefag, etablering af en fælles masteruddannelse og samarbejde om forskeruddannelse og forskningsaktiviteter. Hertil kommer en række konkrete initiativer om bl.a. uddannelse af mindst 100 praktikvejledere frem til 2012 og etablering af to–tre profil- og praktikskoler med fælles udviklingsarbejde.

Meritlæreruddannelsen har vist sig at være en af ventilerne for at afhjælpe lærermangelen. Set i lyset af beskæftigelses- og ansøgersituationen kan det derfor ikke undre, at optagelseskravene med virkning fra 1. august 2008 er lempet, så alle ansøgere allerede fra 25 år og med mindst to års erhvervs erfaring samt enten erhvervsuddannelse eller gymnasial uddannelse optages på meritlæreruddannelsen, og ikke mere kun ansøgere over 30 år med et eller to af folkeskolens fag fra universitetet.⁸² Meritlæreruddannelsen er samtidig bragt i overensstemmelse

⁷⁹ Pressemeldelse den 29. august 2008.

⁸⁰ Undervisere.dk, september 2008, s. 24.

⁸¹ Samarbejdsaftale af 4.3. 2008 mellem Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, Københavns Universitet og Professionshøjskolerne i Region Hovedstaden om 7 forslag til styrkelse af kompetencerne hos lærerne i København og på Frederiksberg.

⁸² Undervisningsministeriets pressemeldelse 20.6.2008.

med den nye ordinære læreruddannelse med hensyn til indhold, omfang og adgangskrav. Professionshøjskolerne kan dog endnu i studieåret 2008-09 vælge at udbyde uddannelsen efter den gamle bekendtgørelse.

Allerede i dag er der mangel på både økonomiske ressourcer og uddannede lærere mange steder. Eksempelvis har en skole i en københavnsk omegnskommune i skoleåret 2008-09 måttet bortskære undervisningstilbuddet til elever i børnehaveklasse- og på 1. klassetrin hver anden fredag. Imidlertid skrev Bertel Haarder ved det nye skoleårs start august 2008, at det, at flere end hver 10. nyansatte lærer ikke har færdiggjort deres uddannelse, ikke behøver ”at være et problem, hvis det blot bliver sat i system”.⁸³ Og han påpegede, at det står de lærerstuderende frit for at arbejde sideløbende med studierne eller tage et halvt eller et helt års orlov efter det andet eller det tredje år: ”Modellen indebærer en række fordele: Den kan tiltrække lidt ældre studerende, som ikke kan klare sig i fire år på SU på grund af familie og økonomiske forpligtelser. Modellen øger tillige lærerforsyningen og forbereder de studerende bedre til virkeligheden, så de studerende ikke får et chok som færdiguddannede, men løbende kombinerer teori med praksis.”

For en gammel lærer som forfatteren til denne artikel, giver modellen vemodige minder: Fra efterkrigstiden til lidt ind i 1970’erne prøvede man at afhjælpe lærermangelen med bl.a. en toethalvtårig studenterlinje og perioder ”på græs”.⁸⁴ Ikke så ringe for en fattig lærerstuderende, der i perioden ikke alene fik fuld løn, men oveni også betaling for ofte ganske mange faste ugentlige overtimer.

Man kan så fundere lidt over, dels hvorfor vi ikke har flere langt dygtigere lærere, hvis praksis i sig selv automatisk medførte læring, dels hvordan situationen som helhed passer til regeringens målsætning om, at det danske uddannelsessystem skal være ”i verdensklasse”.

Professionshøjskoler og erhvervsakademier skal fusionere

Mere end 60.000 studerende og over 6.000 undervisere er berørt af, at professionshøjskolerne gik i gang 1. januar 2008.⁸⁵ Dermed er alle professionsbacheloruddannelser, herunder uddannelserne til bl.a. lærer, diplomingeniør, sygeplejerske, pædagog, fysioterapeut og socialrådgiver mv., samlet i foreløbig otte, og fra 2012 syv professionshøjskoler. De to ingeniørhøjskoler, der ikke allerede indgår i en professionshøjskole eller et universitet, har fået en overgangsordning, så de først skal indgå i professionshøjskolerne inden udgangen af 2014.

⁸³ Frederiksborg Amtsavis 23.8.2008, 1. sektion s. 4.

⁸⁴ Se Vagn Skovgaard-Petersen: ”De blev lærere – læreruddannelsen mellem 1860 og 1945” s. 304-306 i *Dansk Læreruddannelse 1* af K.B. Braad, Chr. Larsen, I. Markussen, E. Nørr og V. Skovgaard-Petersen. Selskabet for Skole- og Uddannelseshistorie og Syddansk Universitetsforlag 2005.

⁸⁵ Der er pr. 1.1.2008 etableret følgende professionshøjskoler:

1. *Den Flerfaglige Professionshøjskole i region Hovedstaden*, som omfatter Fysioterapeutuddannelsen i København, Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse, Socialrådgiveruddannelsen i København, Socialrådgiveruddannelsen på Bornholm, Laborantuddannelsen i København, Ergoterapeutuddannelsen i København, Bioanalytikeruddannelsen i København, Diakonissestiftelsens Sygeplejeskole, Sygeplejerskeuddannelsen i København, Center for undervisningsmidler Bornholm, Ernærings- og sundhedsuddannelsen i København, Efter- og videreuddannelse Kbh. K, Sygeplejerskeuddannelsen i Herlev, Radiografuddannelsen i Herlev, Jordemoderuddannelsen i København, Læreruddannelsen på Frederiksberg og Forvaltningsuddannelserne.
2. *Professionshøjskolen København*, som omfatter Efter- og videreuddannelse Kbh. N, Pædagoguddannelsen i Virum, Center for undervisningsmidler Kbh. N, Pædagoguddannelsen på Bornholm, Center for undervisningsmidler Hillerød, Pædagoguddannelsen i Gladsaxe, Læreruddannelsen i Skovlunde (KDAS), Center for undervisningsmidler Glostrup, **Efter- og videreuddannelse Storkøbenhavn**, Afspændingspædagoguddannelsen i Virum, Pædagoguddannelsen i Ballerup, Pædagoguddannelsen i Glostrup (Højvang), Pædagoguddannelsen i København SV (KSS), Pædagoguddannelsen i Jægerspris (Danner), Pædagoguddannelsen i Gentofte, Tegnsprogtolkeuddannelsen i København, Pædagoguddannelsen på Frederiksberg (Frøbel), Læreruddannelsen i København K (Zahle), Tekstilformidleruddannelsen i København, Pædagoguddannelsen i Hillerød, Sygeplejerskeuddannelsen i Hillerød, Pædagoguddannelsen i København Ø, Fysioterapeutuddannelsen i Skodsborg, Læreruddannelsen i Søborg (Blaagaard), Tegnsprogtolkeuddannelsen i Århus, Læreruddannelsen på Bornholm og Pædagoguddannelsen i Vanløse (Hovedstadens).
3. *Professionshøjskolen University College Lillebælt*, som omfatter Fysioterapeutuddannelsen i Odense, Læreruddannelsen i Odense, Læreruddannelsen i Jelling, Læreruddannelsen i Skårup, Center for undervisningsmidler Odense, Sygeplejerskeuddannelsen i Vejle, Sygeplejerskeuddannelsen i Odense, Radiografuddannelsen i Odense, Socialrådgiveruddannelsen i Odense, Pædagoguddannelsen i Odense S, Sygeplejerskeuddannelsen i Svendborg, Pædagoguddannelsen i Jelling, Center for undervisningsmidler Vejle, Ergoterapeutuddannelsen i Odense, Professionshøjskolen Lillebælt Efter- og videreuddannelse og Pædagoguddannelsen i Odense V.
4. *Professionshøjskolen University College Nordjylland*, som omfatter Pædagoguddannelsen i Aalborg, Pædagoguddannelsen i Hjørring, Ergoterapeutuddannelsen i Aalborg, Jordemoderuddannelsen i Aalborg, Læreruddannelsen i Aalborg, Efter- og videreuddannelse Aalborg, Efter- og videreuddannelse Aalborg Ø, Radiografuddannelsen i Aalborg, Sygeplejerskeuddannelsen i Aalborg, Center for undervisningsmidler Aalborg, Læreruddannelsen i Hjørring, Sygeplejerskeuddannelsen i Hjørring og Fysioterapeutuddannelsen i Aalborg.
5. *Professionshøjskolen University College Sjælland*, som omfatter Efter- og videreuddannelse Vordingborg, Læreruddannelsen i Vordingborg, Center for undervisningsmidler Roskilde, Sygeplejerskeuddannelsen i Slagelse, Sygeplejerskeuddannelsen i Nykøbing F, Pædagoguddannelsen i Holbæk, Læreruddannelsen i Haslev, Pædagoguddannelsen i Fuglebjerg, Center for undervisningsmidler Maribo, Efter- og videreuddannelse Sorø, Sygeplejerskeuddannelsen i Roskilde, Pædagoguddannelsen i Roskilde, Ernærings- og sundhedsuddannelsen i Sorø, Sygeplejerskeuddannelsen i Næstved, Slagelse Pædagogseminarium, Center for undervisningsmidler Slagelse, Socialrådgiveruddannelsen i Nykøbing F, Center for undervisningsmidler Næstved, Bioanalytikeruddannelsen i Næstved, Læreruddannelsen i Holbæk, Fysioterapeutuddannelsen i Næstved og Ergoterapeutuddannelsen i Næstved
6. *Professionshøjskolen University College Syd*, som omfatter Pædagoguddannelsen i Haderslev, Sygeplejerskeuddannelsen i Sønderborg, Ernærings- og sundhedsuddannelsen i Haderslev, Center for undervisningsmidler i Aabenraa, Uddannelsen i grafisk kommunikation i Haderslev, Pædagoguddannelsen i Aabenraa, Efter- og videreuddannelse Haderslev, Pædagoguddannelsen i Kolding og Læreruddannelsen i Haderslev. Fusionerer i 2012 med Professionshøjskolen University College Vest.

Forud for iværksættelsen 1. januar 2008 har de involverede institutioner gennemlevet en stresset overgangsperiode med midlertidige bestyrelser, som har haft til opgave at forberede sammenlægningen af de deltagende institutioner, udarbejde en sammenlægningsplan, en vedtægt og en udviklingsplan og ansætte rektor for professionshøjskolen. Professionshøjskolernes sammenlægningsplaner, vedtægter og udviklingsplaner skulle være Undervisningsministeriet i hænde 1.11.2007, men allerede inden professionshøjskolernes åbning modtog de meldingen om, at regeringen ved finanslovsforhandlingerne havde besluttet at spare 215 mio. kr. på området allerede i 2008.⁸⁶ Beparelserne ramte både videncentre og grunduddannelser. Hertil kom samme besparelse på 1 % som i andre dele af den offentlige forvaltning. Det betød, at de i alt ti professions- og ingeniørhøjskoler skulle spare i alt ca. 6 % på budget 2008 – en besparelse, der har givet sig udslag i bl.a. reduceret timetal og fagudbud samt flere tilfælde af samlæsning og lærerløse timer.

-
7. Professionshøjskolen University College Vest, som omfatter Jordemoderuddannelsen i Esbjerg, Pædagoguddannelsen i Esbjerg, Socialrådgiveruddannelsen i Esbjerg, Læreruddannelsen i Ribe, Efter- og videreuddannelse Esbjerg, Center for undervisningsmidler Esbjerg, Sygeplejerskeuddannelsen i Esbjerg, Fysioterapeutskolen i Esbjerg og Ergoterapeutuddannelserne i Esbjerg. Fusionerer i 2012 med Professionshøjskolen University College Syd.
 8. *Professionshøjskolen Via University College*, som omfatter Uddannelse i værdikædeledelse og procesøkonomi i Horsens, Socialrådgiveruddannelsen i Århus, Karakteranimationsuddannelsen i Viborg, Efter- og videreuddannelse Horsens, Ernærings- og sundhedsuddannelsen i Århus, Læreruddannelsen i Silkeborg, Sygeplejerskeuddannelsen i Randers, Pædagoguddannelsen i Ikast, Produktionsteknologuddannelsen i Horsens, Center for undervisningsmidler Århus, Fysioterapeutuddannelsen i Århus, Fysioterapeutuddannelsen i Holstebro, VIA Erhvervsuddannelser Horsens, Center for undervisningsmidler Skanderborg, Ingeniøruddannelserne i Horsens, Læreruddannelsen i Århus, Ergoterapeutuddannelsen i Århus, Pædagoguddannelsen i Århus (Peter Sabroe), Center for undervisningsmidler Skive, Center for undervisningsmidler Herning, Pædagoguddannelsen i Ranum, Sygeplejerskeuddannelsen i Holstebro, Læreruddannelsen i Skive, Afspændingspædagoguddannelsen i Randers, Pædagoguddannelsen i Holstebro, Pædagoguddannelsen i Grenaa, Pædagoguddannelsen i Risskov (Jydsk), Efter- og videreuddannelse Risskov, Sygeplejerskeuddannelsen i Viborg, Socialrådgiveruddannelsen i Holstebro, Pædagoguddannelsen i Randers, Diplomingeniøruddannelsen i Horsens, Markedsføringsøkonomuddannelsen i Horsens, Sygeplejerskeuddannelsen i Silkeborg, Pædagoguddannelsen i Viborg, Sygeplejerskeuddannelsen i Århus, Efter- og videreuddannelse Viborg, Pædagoguddannelsen i Gedved, Ergoterapeutuddannelsen i Holstebro, Pædagoguddannelsen i Thisted, Uddannelsen i tekstile fag og formidling i Viborg, Bioanalytikeruddannelsen i Århus, Sygeplejerskeuddannelsen i Thisted, Læreruddannelsen i Lemvig (Nørre Nissum) og Bandagistuddannelsen i Horsens.

Se også *Uddannelseshistorie 2007* s. 158-160.

⁸⁶ Skolelederne nr. 4 af 28.2.2008.

CVU'ernes fusion til professionshøjskoler har bragt mange strukturelle, ansættelsesmæssige og bygningsmæssige forhold i spil, og presset på de ansatte har været betydeligt. Der er dog ingen grund til at læne sig tilbage, for fusionernes tid er ikke slut endnu. Også erhvervsuddannelserne er nu på vej ind i det store professionsfællesskab. Folketingsåret bragte således hele to lovændringer vedr. de korte og de mellemlange videregående erhvervsuddannelser med henblik på at knytte de toårige erhvervsuddannelser an til det treårige bachelorniveau.⁸⁷ Hovedpunkter i lov nr. 207 var en mere fleksibel uddannelsesstruktur, hvor der til den toårige erhvervsakademiuddannelse kobles overbygningsuddannelser til professionsbachelorniveau, samt en ændret rådsstruktur.⁸⁸ Ved 1. behandlingen støttede Christine Antorini (S), der også talte på vegne af Det Radikale Venstre, forslaget som en del af lovkomplekset om professionshøjskoler, idet hun mente, at det fuldt udbygget ville skabe et klarere billede af et tredelt uddannelsesvalg efter gennemført ungdomsuddannelse med dels praksisorienterede korte videregående uddannelser som erhvervsakademiuddannelserne med obligatorisk praktik, dels den mellemlange professionsbachelorvej, fx uddannelser til sygeplejerske, lærer, pædagog eller som noget af det nye en række teknisk-merkantile bacheloruddannelser, dels universitetsvejen – og tilhørende overbygningsmuligheder. Hun var også tilfreds med, at de to råd for akademiuddannelserne og for MVU-uddannelserne blev samlet til ét råd, men pegede samtidig på problemet ved ressourceopdelingen mellem Undervisningsministeriet med uddannelser op til professionsbachelorniveau, og Videnskabsministeriet med universitetsniveauet: ”Jeg vil sige en gang for alle, at videregående uddannelser skal samles i ét regi, så vi er sikre på, at vi får den sammenhæng og proportion i uddannelsessystemet, som er så afgørende for de kompetencer, man skal have i videnssamfundet”.

⁸⁷ L 25 om *erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser*. Lovforslaget er et resultat af aftale af 2. november 2006 mellem regeringen, Dansk Folkeparti, Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre om udmøntning af globaliseringspuljen og af anbefalinger fra Erhvervsakademirådet og Rådet for de mellemlange videregående uddannelser; vedtaget med 109 stemmer (V, S, DF, SE, KF, RV, NY og Gitte Seeberg (UFG)) mod 2 (EL).
Fremsættelse af lovforslag 28.11.2007.

1. behandling af lovforslag 6.12.2008.

2. behandling af lovforslag 25.3.2008.

3. behandling af lovforslag 27.3.2008.

Lov nr. 207 af 31.3.2008.

⁸⁸ Ministeriet har i sin pressemeddelelse af 27.3.2008 meddelt, at rådet for de mellemlange videregående uddannelser allerede er fusioneret med det nye råd ”Rådet for Erhvervsakademiuddannelser og Professionsuddannelser” (REP) med købmand Niels Fog, tidligere formand for Dansk Arbejdsgiverforening, som formand. Rådet pegede i sommeren 2007 på 23 konkrete forslag om tilpasning af erhvervsuddannelsesområdet.

I tæt sammenhæng med denne reform skal ses lov nr. 346 om erhvervsakademier og professionsbacheloruddannelser, der udgør fase 2 af professionshøjskolekonceptet med etablering af op til 10 nye erhvervsakademier, som skal være i gang fra 1.1.2009.⁸⁹ Erhvervsakademierne overtager herefter fra erhvervsskolerne regionens erhvervsakademiuddannelser med tilhørende efter- og videreuddannelser samt tekniske og merkantile professionsbacheloruddannelser, forudsat der er indgået en partnerskabsaftale med en professionshøjskole. Ved lovforslagets 1. behandling nævnte Nanna Westerby (SF), at hendes parti ikke kunne tilslutte sig det, da man bl.a. var bekymret for ”erhvervsskolernes ungdomsuddannelser, som jo i forvejen er ilde stedt, og som med forslaget her måske med rette kan frygte endnu dårligere forhold, når fokus på de store erhvervsakademier kommer til at blive rettet mod de videregående uddannelser.” Johanne Schmidt-Nielsen (EL) var enig: ”Når der ikke længere skal være et samarbejde mellem erhvervsakademiuddannelserne og handelsskolerne og de tekniske skoler, så besværliggør man adgangen til videreuddannelse for elever på handelsskoler og tekniske skoler. Der er tale om en akademisering af erhvervsakademiuddannelserne... Lovforslaget kan også vise sig at få konsekvenser for søgningen til tekniske skoler og handelsskoler. Når de to ungdomsuddannelser ikke længere ligger sammen med erhvervsakademierne, er det ikke så synligt for de unge, at en håndværksmæssig uddannelse også giver mulighed for videreuddannelse. Som det er nu, er erhvervsakademiuddannelserne med til at give erhvervsskolerne status, og så er det et rigtig dårligt signal at sende, at erhvervsakademiuddannelserne bliver adskilt fra de tekniske skoler og handelsskolerne.”

Sorøtmødet august 2008 fulgte op på de to lovændringer med temaet ”Erhvervsakademiuddannelser og professionsuddannelser – praksis, arbejdsmarked og internationalisering”. Mødet havde ifølge ministerens invitation til formål at sætte ”fokus på, hvordan erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelsernes identitet og position i det samlede uddannelsesbillede kan styrkes ved at markere uddannelsernes tætte tilknytning til praksis og arbejdsmarked”.⁹⁰ På Sorøtmødet var der imidlertid ”murren i krogene”, og folk fra erhvervsakademierne var bekymrede for, om de overhovedet, med deres tradition for at uddanne

⁸⁹ L 47 om *erhvervsakademier for videregående uddannelser*. Lovforslaget vedtaget med 97 stemmer (V, S, DF, KF, RV, NY og Gitte Seeberg (UFG), mod 17 (SF og EL). Virksomheden finansieres fra 1.1.2009 med faste institutionstilskud til dækning af bygnings- og fællesudgifter, med taxamertilskud til finansiering af undervisningsaktiviteter og med et midlertidigt institutionstilskud. Fremsættelse af lovforslag 13.12.2007.
1. behandling af lovforslag 10.1.2008.
2. behandling af lovforslag 6.5.2008.
3. behandling af lovforslag 8.5.2008.
Lov nr. 346 af 14.5.2008.

⁹⁰ Fra månedsmagasinet *Undervisere.dk* af august 2008 s. 8.

til det private arbejdsmarkeds økonomisk-tekniske behov, kunne indpasses i et system af overvejende humanistiske uddannelser, eller om de ville blive kvalt i de langt større uddannelser til pædagog, lærer og sygeplejerske. Eller om det ”i virkeligheden ikke bare handlede om, at det er nemmere for ministeriet og staten at styre uddannelserne, når de er samlet i store enheder”.

Allerede i forsommeren 2007 var indsigelserne til at tage og føle på.⁹¹ Således efterlyste Danmarks Lærerforening ”dokumentation for, at dannelsen af de store flerfaglige professionshøjskoler øger kvaliteten i uddannelserne. Erfaringerne fra CVU’erne tyder ikke på nogen synergieffekt – snarere en svækkelse af grunduddannelserne.”⁹² Foreningen fandt det endvidere ”selvom sigende, at ingeniørhøjskolerne kan holde sig ude af professionshøjskolerne i syv år med den begrundelse, at det er væsentligt for rekrutteringen, mens de uddannelser, der indgår i professionshøjskolerne fra starten, gør det med den begrundelse, at det vil gøre rekruttering og fastholdelse nemmere.” Erhvervsakademirådets høringsvar var mere komplekst.⁹³ Her så man det som ”dybt bekymrende, at der i lovforslaget om professionshøjskoler tilsyneladende gives højskolerne et monopol på at udvikle og udbyde MVU-uddannelser, uanset højskolerens begrænsede erfaringer med kompetencebehov på det teknisk-merkantile område.” Til gengæld gav en mindretalsudtalelse fra FTF og KL en klar anbefaling af fusionen med professionshøjskolerne – sådan som slutresultatet da også fremstår gennem de netop vedtagne love.

Det bliver ligeledes professionshøjskolerne, som kommer til at danne rammen om de offentligt ansatte FTF-lederes ret til at få en anerkendt lederuddannelse på diplomniveau fra begyndelsen af 2008.⁹⁴ Retten gælder for institutionsledere, afdelingsledere på sygehuse og ledere i administration, der har ledelse som primær jobfunktion, herunder også ledere af selvejende institutioner med driftsoverenskomst på de kommunale områder. For nye ledere er det målet, at lederuddannelsen skal være påbegyndt senest tre år efter, at man er blevet ansat som leder. For nuværende ledere, der ikke allerede har et tilsvarende uddannelsesniveau i ledelse gælder det, at de har ret til senest i 2015 at have gennemført en lederuddannelse på diplomniveau svarende til 60 ECTS-points. Til perioden 2008-2011 er der afsat et beløb på 200 mio. kr. til at medfinansiere uddannelsen af de nuværende ledere, mens de nye leders uddannelse finansieres af kommunerne, regionerne og

⁹¹ Forbehold allerede ved høringen af professionsloven foråret 2007 – se Uddannelseshistorie 2007 s. 158-159.

⁹² Danmarks Lærerforenings høringsvar af 14.3.2007.

⁹³ Erhvervsakademirådets høringsvar af 21.3.2007 er underskrevet af formanden Niels Fog. Kilde til begge høringsvar: http://borger.dk/j2eebdk/app_hoering_showdoc/showDocument.jsp?p_docid=860305

⁹⁴ Retten til lederuddannelse på diplomniveau, der er en del af Trepartsaftalerne i 2007, er trådt i kraft januar 2008. Fra FTF’s hjemmeside 12.06.2008.

staten selv. Retten til lederuddannelse kan allerede nu indfries gennem den kendte diplomuddannelse i ledelse, men gælder ikke for lederuddannelser på master-niveau. Har man som leder allerede gennemført en række lederuddannelser og kurser i ledelse, vil man kunne søge om at få merit for dette.

Man behøver ikke større analytiske evner for at kunne ane dimensionerne af sammenlægningspotentialet i de nye professionshøjskoler. Eksempelvis har Professionshøjskolen København fire udbudssteder for læreruddannelse, to for efter- og videreuddannelse, tre for undervisningsmidler og 12 for pædagoguddannelsen, mens professionshøjskolen Via University College har fire for læreruddannelse, tre for efter- og videreuddannelse, fire for undervisningsmidler og 10 for pædagoguddannelsen. Sammenlægningerne er ved semesterstart sommeren 2008 allerede godt i gang. KDAS og Blaagaard Seminarium sammenlægges sommeren 2009, mens de 12 pædagogseminarier reduceres til fire ved sammenlægninger eller lukninger i det kommende år. Hertil kommer perspektiverne ved fusionering med erhvervsakademierne, hvad der ikke gør rationaliseringsmulighederne ringere.

Lange videregående uddannelser – elite og udbud

Også optaget på de videregående uddannelser gik dette år stik imod regeringens intentioner om, at 25 % af en ungdomsårgang i 2020 skal tage universitetsuddannelser mod 15 % i dag. Forklaringen på nedgangen på ca. 12 % studerende på landets universiteter er dog ikke ganske entydig, idet man kan konstatere en let øget interesse for ingeniør- og andre tekniske uddannelser.⁹⁵ Meget skyldes imidlertid den nye adgangs bekendtgørelse, som er trådt i kraft ved optaget sommeren 2008.⁹⁶ Den stiller skærpede krav til, hvilke fag man skal have på hvilket niveau for at blive optaget på en bacheloruddannelse, hvilket har sat en del potentielle ansøgere i klemme, fordi de ikke har været klar over ændringerne og ikke fået taget de nødvendige suppleringskurser i tide. Videnskabsminister Helge Sander har nedsat en følgegruppe, der herefter skal se optagelseskravene efter i sømmene.

Året introducerede også begrebet eliteuddannelser, som efter Videnskabsministeriets definition skal være fagligt mere udfordrende og krævende end en almindelig kandidatuddannelse og have høje optagelseskrav.⁹⁷ Elitestatus udløser et ekstra taxameterstilskud fra Videnskabsministeriet på 30.000 kr. pr. studerende, så eliteuddannelserne er attraktive for universiteterne af både økonomiske og

⁹⁵ Undervisningsministerens svar på spørgsmålet ”Ministrene bedes redegøre for baggrunden for det store fald i antallet af optagne på de videregående uddannelser?” i åbent samråd i Folketingets udvalg for Videnskab og Teknologi 18.8.2008. Fra Nyheder fra uvm.dk nr.17 af 22.8.2008.

⁹⁶ Politiken 31.7.2008, 1. sektion s. 3.

⁹⁷ Universitetsavisen nr. 4 af 14.3.2008 s. 2.

prestigemæssige grunde. Tiltaget er kommenteret af Pia Mejdahl Daugbjerg, formand for Studenterrådet ved Københavns Universitet, der frygter en opdeling af de studerende i A- og B-hold, således: ”Det er forkert at skabe en privilegeret gruppe af de dygtigste studerende ved at skille dem ud fra de andre. Vi havde foretrukket en model, hvor de blev på deres ordinære hold og kunne tage ekstrakurser eller deltage i forskningsprojekter, så de kunne blive udfordret og samtidig komme tilbage og inspirere de andre”.

Noget tyder på, at universiteterne har en fremtid for sig i udlandet. Under overskriften ”Danske universiteter er parat til eksporteventyr” fortalte Politiken, at de danske universiteter nu er parat til at etablere danske uddannelser i udlandet.⁹⁸ Imidlertid kan danske uddannelser i øjeblikket ifølge universitetsloven fra 2003 alene udbydes i Danmark, og et dansk eksamensbevis kan ikke udstedes i udlandet. Men videnskabsminister Helge Sander er indstillet på at hjælpe, på kort sigt med en pragmatisk løsning, hvor universiteterne ”kan udstede et internationalt bevis på engelsk, og jeg kan som minister garantere, at universitetet er godkendt i Danmark. Og gennem akkrediteringen kan vi garantere for kvaliteten af den enkelte uddannelse.” Og på længere sigt er det målet at rydde lovbarriererne helt af vejen. Rektor for Syddansk Universitet og formand for rektorforeningen Jens Oddershede finder ideen interessant og siger, at det haster, ”for om få måneder skal der gerne skrives under på en aftale om at åbne det første dansk-kinesiske universitet i Beijing eller en anden kinesisk storby.” Også undervisningsminister Bertel Haarder er positiv over for tanken og vil se på tilsvarende tilpasninger på professionshøjskoleområdet, idet han understreger, at hver uddannelse skal akkrediteres for at sikre, at kvaliteten er fuldt på højde med de tilsvarende hjemlige uddannelser.

Danmarks Universitetsskole, DPU, har fået Lars Qvortrup som ny dekan.⁹⁹ Dermed er DPU vendt tilbage til pædagogikkens basale begreber, idet det nu består af Institut for Læring, Institut for Didaktik og Institut for Pædagogik.¹⁰⁰ Desuden er der pr. 3.9.2008 etableret et Center for Grundskoleforskning, som skal være centrum for strategiske, nationale forskningsindsatser og forskningsprojekter på grundskoleområdet og kombinere grundforskning og udviklingsorienteret forskning, bl.a. med henblik på en afklaring af evidensbegrebet i uddannelsesforskning. Centret skal formidle forskningsresultater til alle aktører inden

⁹⁸ Politiken 20.9.2008 1. sektion s. 3.

⁹⁹ Lars Qvortrup, født 1950, er tidligere rektor for Danmarks Biblioteksskole og før da professor i medier ved Syddansk Universitet. Han er tiltrådt som dekan ved DPU 1.1.2008. Danmarks Pædagogiske Universitet blev til Danmarks Pædagogiske Universitetsskole under Aarhus Universitet i 2007; se *Uddannelseshistorie 2007* s. 164. Universitetets tidligere rektor Lars-Henrik Schmidt er blevet leder af Gnosis, et forskningscenter for studiet af sind og tænkning under Aarhus Universitet.

¹⁰⁰ Af John Villy Olsen fra Folkeskolen nr. 16 af 13.6.2008 s. 16-17.

for grundskoleområdet. Pisa Danmark og Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning indgår i centret. Centret, der ledes af Niels Egelund, har ifølge Lars Qvortrup til formål at ”gøre folkeskolen bedre og at samarbejde med foreninger, der befinder sig i og omkring den danske folkeskole”. Af andre nye tiltag på DPU kan nævnes det nye Nationalt Center for Kompetenceudvikling, hvor opgaven er at skabe, samle, kvalitetssikre og formidle viden og forskning inden for voksen- og efteruddannelsesområdet (VEU).¹⁰¹ Centret er åbnet 15.5.2008. Etablering og drift i perioden 2008-2010 har været i EU-udbud indtil april 2008 og blev vundet af et konsortium under ledelse af DPU.¹⁰² Blandt centrets hovedopgaver er en samlet evaluering af Undervisningsministeriets 22 voksenvejledningsnetværk. Centerleder er prodekan Bjarne Wahlgren.

Men ellers er der ikke opmuntrende nyt på området. Efteråret 2007 var der på CBS (Copenhagen Business School, Handelshøjskolen) nedlægningsplaner for undervisningen i russisk og italiensk samt translatør- og tolkeuddannelsen i fransk, tysk og spansk, som fik ”kappet toppen af”, idet nye hold ikke blev oprettet.¹⁰³ Det Italienske Kulturinstitut forsøgte sig med ”et opsigtvækkende tilbud om at betale en del af den danske uddannelse i italiensk”. Jan Molin, dekan ved CBS, beklagede nedskæringen og begrundede den med faldende taxameter og færre studerende. Dansk Erhverv og Dansk Industri kaldte udviklingen for ”katastrofal, fordi den sproglige ekspertise i handel er livsvigtig for dansk erhvervslev”.¹⁰⁴ 800 danske virksomheder handler årligt for over 30 mia. kr. med Italien, hvilket gør landet til Danmarks 8. største handelspartner.

Udlieferingsbølgen har også nået universitetssektoren, idet alle offentlige opgaver over 500.000 kr. ifølge diverse EU-direktiver og Finansministeriets vejledning skal i udbud. Det har på Københavns Universitet betydet, at en række ydelser er sendt i udbud med ikrafttræden i 2008.¹⁰⁵ Det har samtidig betydet usikkerhed blandt de ansatte. Udlieferingsprojektet blev kommenteret af Anne Lise Pedersen under overskriften ”Stram styring eller frihed under ansvar”.¹⁰⁶ Også universitetssektoren er i disse år således præget af centrale styringstiltag både med hensyn til struktur og økonomi med tilhørende kontrolforanstaltninger.

¹⁰¹ Nyheder fra Uvm.dk nr. 14 af 9.5.2008.

¹⁰² Konsortiet er sammensat af Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet (DPU), Anvendt Kommunal Forskning (AKF), Videncenter for Uddannelses- og Erhvervsvejledning (VUE), Nationalt Videncenter for Realkompetencevurderinger (NVR) og med Center for Arbejdsmarkedsforskning (Aalborg Universitet) som underleverandør.

¹⁰³ Magisterbladet nr. 18 af 16.11.2007 s. 10-11.

¹⁰⁴ Politiken 24.10.2007, 1. sektion s. 17.

¹⁰⁵ Universitetsavisen nr. 14 af 16.11.2007 s. 5.

¹⁰⁶ Universitetsavisen nr. 15 af 30.11.2007 s. 17.

Dansk Skolemuseum lukkes

Dansk Skolemuseum er efter et møde i museets bestyrelse 20.5.2008 blevet lukket for offentligheden pr. 1.8.2008 – ifølge opslag på museets port er lukningen dog midlertidig.¹⁰⁷

Dansk Skolemuseum har haft en omtumlet fortid. Det blev oprettet i 1887 af Danmarks Lærerforenings første formand, Emil Sauter, med en biblioteks- og en museumsafdeling. I 1934 blev museets navn ændret til Statens Pædagogiske Studiesamling og den historiske samling gemt væk. Ved flytning i 1973 fra Frederiksberg Allé til Lersø Parkallé i København blev navnet ændret til Danmarks Pædagogiske Bibliotek, uden at det dog ved den lejlighed lykkedes at genåbne den historiske samling. Ved sammenlægningen af Danmarks Pædagogiske Bibliotek og Danmarks Lærerhøjskoles Bibliotek i 1990 blev de skolehistoriske genstande ikke medtaget. I 1995 blev de på ny tilgængelige for offentligheden i Rådhusstræde 6 midt i København, idet Danmarks Lærerforening og Lærerstandens Brandforsikring stiftede museet som en selvejende institution med den daværende DLF-formand Jørn Østergaard og direktør for Lærerstandens Brandforsikring Svend Emil Nielsen som drivende kræfter.¹⁰⁸

Museet mangler penge. Lærerstandens Brandforsikring (LB) har siden 1999 og Undervisningsministeriet siden museets genåbning i 1995 givet hver 800.000 kroner til museet om året, mens Danmarks Lærerforening (DLF), der ejer bygningen i Rådhusstræde, har stillet lokalerne vederlagsfrit til rådighed, svarende til 800.000 kroner på daværende tidspunkt. Men beløbet er gennem årene blevet udhulet. Lærerstandens Brandforsikrings tilskud er renteafkast fra den såkaldte LB-fonden, som desuden giver en halv million kroner om året til pædagogiske projekter. ”Vi får hvert år 60-80 ansøgninger, og mindst halvdelen er kvalificerede. Med de 800.000 kan vi mere end fordoble beløbet. Vi vil ændre kursen, så vi støtter nutiden frem for fortiden”, sagde Knud Erik Bang.¹⁰⁹ Undervisningsministeriet vil ikke dække hele driften af museet, men har sammen med LB og

¹⁰⁷ Pressemeddelelse af 22.5.2008 fra bestyrelsen for Dansk Skolemuseum: ”Skolemuseet på vej mod lukning.”

¹⁰⁸ Svend Emil Nielsen var sekretariatschef i DLF fra 1971 til 1984 og herefter administrerende direktør for Lærerstandens Brandforsikring, indtil han og bestyrelsesformand Jens Nygaard trak sig 4.12.2005 efter kritik af en række ledelsesdispositioner. Den nye bestyrelse i Lærerstandens Brandforsikring har efter deres tilbagetræden foretaget en revurdering af foreningens aktiviteter. Den nye bestyrelsesformand Knud Erik Bang udtalte umiddelbart efter sin konstituering, at man vedkendte sig ”med stolthed”, at foreningen medvirkede til at finansiere Dansk Skolemuseum ud fra følgende synspunkt: ”Hvis vi ikke sammen med DLF havde gjort en indsats, ville samlingen formentlig have været truet af udsejelse, idet der ikke i offentligt regi var ressourcer til at ordne, vedligeholde eller drive den enestående samling, som blev grundlagt af DLF’s første formand Emil Sauter”. Se <https://www.lb.dk/lbexpress/site/lb>.

¹⁰⁹ Knud Erik Bang, tidligere rektor for Silkeborg Seminarium, tiltrådte i 2006 som formand også for bestyrelsen for Dansk Skolemuseum.

DLF prøvet at få Kulturministeriet og Nationalmuseet til at overtage samlingen. Men Nationalmuseet har takket nej, ifølge Knud Erik Bang fordi ”Skolemuseet har 125.000 genstande, hvoraf de 100.000 er uregistrerede. Til sammenligning har Nationalmuseet 325.000 registrerede genstande”. Efter et omfattende udredningsarbejde meddelte Undervisningsministeriet april 2008, at Kulturministeriet og Nationalmuseet ikke kunne finde en løsning, men at Undervisningsministeriets bidrag på 0,8 mio. vil fortsætte, så samlingen fortsat kan være åben for offentligheden i andet regi. Også Lars Qvortrup fra DPU har beklaget nedlæggelsen af skolemuseet og samtidig påpeget, at det vil kræve hen ved 3,5 mio. kr. at drive museet.

Museets overlevelse har været vendt i Folketinget. Bertel Haarder (V) har således i svar af 11.6.2008 til Mogens Jensen (S) og 10.7.2008 til Martin Henriksen (DF) på spørgsmål om Dansk Skolemuseums truede situation understreget, at det endnu ikke er endeligt besluttet at lukke Dansk Skolemuseum, og at Undervisningsministeriet om nødvendigt vil sikre, at samlingen nedpakkes og opbevares forsvarligt, så den ikke går tabt ved en eventuel lukning.

Det åbne spørgsmål er så, om løsningen kommer tids nok til at redde både udstillingen og det lille, men intense forskningsmiljø, som museet danner rammen om. Museets effekter er som nævnt før blevet gemt væk i lukkede arkiver, og dets aktiviteter gået i dvale. Mange vil se positivt på LB's beslutning om at øge støtten til aktuel pædagogisk udvikling, men er strategien ikke vel enkel? Vil ikke også pædagogisk nyudvikling vinde i kvalitet ved at kunne trække på uddannelseshistoriske erfaringer? Museumstanken og pædagogisk udvikling er vel ikke et enten-eller, men snarere et både-og. Der skulle derfor meget gerne være realiteter bag opslagets formulering om, at museets lukning er midlertidig!

Evalueringsinstituttet som akkrediteringscenter

Lov nr. 209 har medført, at Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) fra 1. april 2008 skal gennemføre akkrediteringsvurderinger og udarbejde akkrediteringsrapporter som grundlag for Akkrediteringsrådets afgørelser om akkreditering af videregående uddannelser inden for undervisningsministerens område.¹¹⁰ Evaluerings-

¹¹⁰ L 24 om ændring af lov om Danmarks Evalueringsinstitut. (Akkreditering af videregående uddannelser, sammensætning af evalueringsinstituttets bestyrelse og repræsentantskab m.v.). Lovforslaget, der er en udmøntning af aftale af 2.11.2006 mellem regeringen (Venstre og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre om udmøntning af globaliseringspuljen, blev vedtaget med 110 stemmer (V, S, DF, SF, KF, RV, NY og Gitte Seeberg (UFG)) mod 2 (EL).
Fremsættelse af lovforslag 28.11.2007.
1. behandling af lovforslag 6.12.2007.
2. behandling af lovforslag 25.3.2008.
3. behandling af lovforslag 27.3.2008.
Lov nr. 209 af 31.3.2008.

instituttet skal stadig også gennemføre andre former for evalueringer, herunder evalueringer af en institutions samlede virksomhed eller dele heraf, og selv fastsætte emner og metoder for de enkelte evalueringer. Til gengæld er universitetsområdet udskilt og udgør ikke mere et ordinært evalueringsområde for evalueringsinstituttet.

Ved 1. behandlingen understregede Christine Antorini (S), at hendes parti og Det Radikale Venstre fandt det vigtigt med en uafhængig akkreditering, men at udsplitningen af universitetsniveauet til Videnskabsministeriet ”desværre er et godt eksempel på, at hvis man har det fordelt på to ministerier, er man nødt til at finde nogle løsninger, der sådan tilgodeser egne institutioner”. Også Martin Henriksen (DF) undrede sig over, at EVA ikke også kunne tage sig af universitetsområdet, men fremhævede samtidig, at EVA selv kunne udpege en repræsentant med særlig faglig indsigt inden for et bestemt område, eksempelvis universitetsområdet, hvad han foretrak, frem for at man oprettede et sekretariat under Akkrediteringsrådet udelukkende for universitetsområdet. Malou Aamund (NY) følte sig ”ny i klassen”, men syntes, at det virkede ”helt ulogisk på mig, hvorfor instituttet ikke har ansvaret for alle uddannelser. Det handler jo om at opbygge et center, der har kompetencerne til at kigge på kvaliteten og vurdere uddannelserne, og så burde det vel også kunne dække hele skalaen, i stedet for at vi lægger ansvaret flere steder”. Bertel Haarder kommenterede opsplittningen således: ”Instituttet bliver en helt central institution i fremtidig kvalitetssikring, og da det jo kun skal virke på Undervisningsministeriets og Kulturministeriets områder er det naturligt, at Videnskabsministeriets repræsentant erstattes af en repræsentant fra Kulturministeriet.”

Fra 1.1.2007 blev EVA frataget retten til selv at beslutte, hvilke områder der skulle evalueres, idet denne kompetence blev overflyttet til Skolerådet.¹¹¹ Instituttet blev startet i 1999 i Margrethe Vestagers tid som undervisningsminister. Hun lagde afgørende vægt på dets uafhængighed af Undervisningsministeriet: ”Uafhængigheden betød større sandsynlighed for evaluering dér, hvor der er noget at se efter – hvis ministeren bestemmer, er der risiko for, at der vil blive evalueret der, hvor ministeren allerede har en plan i skuffen... Beslutningen om, at EVA ikke selv kan iværksætte evalueringer, forstærker den tendens, som jeg synes, vi oplever meget stærkt i øjeblikket, hvor der er en tsunami af evalueringer, men de tages mindre og mindre alvorligt”. Instituttets tidligere handlemuligheder er kommenteret således af den tidligere direktør Christian Thune: ”I forhold til den modtagelse, som planerne om et Evalueringsinstitut fik i skolekredse, klarede vi den kun, hvis vi havde troværdighed i øjnene hos dem, der blev evalueret... Der var mange, der frygtede, at EVA bare var en anden måde at sætte kasketterne på

¹¹¹ Se *Uddannelseshistorie 2007* s. 166-167 og undervisere.dk maj 2008 s. 14-15.

sådan nogle uhyggelige inspektorer, der blev sendt ud for at endevende alting. Det havde været meget tungt, hvis vi ikke med rimelig sikkerhed kunne sige, at vi havde den helt nødvendige armslængde til ministeriet.”

Armslængden er nu blevet lidt kortere for EVA, og den er næppe længere for de mange følgegrupper og evalueringsudvalg, som Undervisningsministeriet nedsætter ad hoc – en understregning af evalueringsfunktion som politisk styringsredskab.

Andre lovforslag 2007–2008 **Alle fra Folketingets 2. samling:**

L 23 om *ændring af lov om folkeskolen i Grønland*. (Udvidelse af undervisningspligten).¹¹²

Lovforslaget skulle gøre det muligt for Grønlands hjemmestyre at udvide undervisningspligten i Grønland, således at eleverne ikke afsluttede folkeskolen efter 8. klassetrin, hvor de efter de gældende regler havde haft 9 års obligatorisk undervisning, da børnehaveklassen er obligatorisk i Grønland. Lovforslaget fastsatte undervisningspligten i Grønland til »mindst 9 år« mod de nuværende »9 år«.

L 26 om *ændring af lov om befordringsrabat til uddannelsessøgende i ungdomsuddannelser m.v. og forskellige andre love*. (Omlægning af ansvaret for befordring til brobygning, ny befordringsordning ved korte forløb, elektronisk ansøgning m.v.).¹¹³

¹¹² L 23 om *ændring af lov om folkeskolen i Grønland*. (Udvidelse af undervisningspligten). Fremsat tidligere i 1. samling 4.10.2007. Lovforslaget vedtaget med 108 (V, S, DF, SF, KF, RV, NY og EL), imod stemte: 1 (S) (ved en fejl), hverken for eller imod stemte: 0.

Fremsættelse af lovforslag 28.11.2007.
1. behandling af lovforslag 30.11.2007.
2. behandling af lovforslag 11.12.2007.
3. behandling af lovforslag 14.12.2007.
Lov nr. 1538 af 19.12.2007.

¹¹³ L 26 om *ændring af lov om befordringsrabat til uddannelsessøgende i ungdomsuddannelser m.v. og forskellige andre love*. (Omlægning af ansvaret for befordring til brobygning, ny befordringsordning ved korte forløb, elektronisk ansøgning m.v.). Lovforslaget enstemmigt vedtaget med 109 stemmer.

Fremsættelse af lovforslag 28.11.2007.
1. behandling af lovforslag 6.12.2007.
2. behandling af lovforslag 11.3.2008.
3. behandling af lovforslag 25.3.2008.
Lov nr. 208 af 31.3.2008.

Lovforslaget medfører, at brobygning udgår som uddannelse eller uddannelsesforløb, der berettiger til rabat efter lov om befodringsrabat til uddannelsessøgende i ungdomsuddannelser. mv., og at tilskud til befodrning i forbindelse med brobygning til en ungdomsuddannelse i stedet gives efter de regler, der gælder for den uddannelse, som den uddannelsessøgende brobygger fra, fx en folkeskole, fri grundskole m.v. Ordningen medfører, at uddannelsessøgende i brobygningsforløb ikke er omfattet af to forskellige befodringsordninger med hver sin administration. Der indføres samtidig ny ordning for korte, kombinerede forløb, hvor ordningen baseres på, at uddannelsesinstitutionen sørger for befodrning og efterfølgende får den del af udgiften, der overstiger den uddannelsessøgendes egenbetaling, refunderet af styrelsen.

L 27 om *medie- og journalisthøjskolen*.¹¹⁴

Lovforslaget danner grundlaget for journalist- og mediehøjskolens virke efter en sammenlægning af Danmarks Journalisthøjskole og Den Grafiske Højskole. Lovforslaget fastsætter institutionens formål og opgaver. Institutionen har til opgave at udbyde videregående uddannelser og efter- og videreuddannelser inden for journalistik, kommunikation, grafisk design, medieproduktion, medieledelse og tilgrænsende uddannelsesområder. Institutionen skal endvidere varetage videnscenterfunktion, udviklings- og forskningsopgaver inden for de nævnte uddannelsesområder. Lovforslaget skal ses i sammenhæng med reformen af institutionsstrukturen for de videregående uddannelser.

L 74 om *ændring af lov om statens uddannelsesstøtte (SU-loven)*. (Ændring af reglerne om tilbagebetaling af for meget modtaget SU).¹¹⁵

Formålet med lovforslaget er at undgå, at uddannelsessøgende, der begynder på eller afslutter en uddannelse, mødes med et krav om tilbagebetaling af for meget modtaget statens uddannelsesstøtte, alene på grund af for høj indkomst i må-

¹¹⁴ L 27 om *medie- og journalisthøjskolen*. Lovforslaget enstemmigt vedtaget med 112 stemmer.

Fremsættelse af lovforslag 28.11.2007.

1. behandling af lovforslag 6.12.2007.

2. behandling af lovforslag 1.4.2008.

3. behandling af lovforslag 3.4.2008.

Lov nr. 220 af 8.4.2008.

¹¹⁵ L 74 om *ændring af lov om statens uddannelsesstøtte (SU-loven)*. (Ændring af reglerne om tilbagebetaling af for meget modtaget SU).

Lovforslaget enstemmigt vedtaget med 111 stemmer.

Fremsættelse af lovforslag 20.2.2008.

1. behandling af lovforslag 26.2.2008.

2. behandling af lovforslag 8.5.2008.

3. behandling af lovforslag 13.5.2008.

Lov nr. 374 af 26.5.2008.

nederne uden for uddannelse. Lovforslaget medfører, at der etableres en alternativ beregning af, hvor meget man må tjene i et støtteår uden at blive mødt med et krav om tilbagebetaling af SU, som tilgodeser uddannelsessøgende, der har en høj indkomst før eller efter en uddannelsesperiode.

L 144 om *ændring af lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) m.v.* (Fleksibel deltagerbetaling, betaling for sen kursusafmelding og udeblivelse og tillægspris for uopfyldte hold).¹¹⁶

Lovforslaget etablerer en ny ordning på tre forskellige punkter, der alle har til formål at hjælpe til at gøre den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats smidigere i forhold til tilrettelæggelse og afvikling af uddannelserne. De tre punkter er 1. Fleksibel og differentieret deltagerbetaling, 2. Opkrævning af betaling ved for sen kursusafmelding og udeblivelse, 3. Tillægspris ved uopfyldte hold. Lovforslaget er en opfølgning på globaliseringsforliget.

L 145 om *ændring af lov om statens voksenuddannelsesstøtte (SVU)*. (SVU til fagspecifikke kurser).¹¹⁷

Lovforslaget genindfører muligheden for at få statens voksenuddannelsesstøtte (SVU) til fagspecifikke kurser, der udbydes af institutioner under Undervisningsministeriet efter lov om åben uddannelse af og institutioner under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Videnskab, Teknologi og udvikling efter lov om universiteter. Forslaget er et led i regeringens kvalitetsreform og er en opfølgning på aftalerne mellem regeringen, KL, Danske Regioner, FTF, LO og AC om øget aktivitet på de fagspecifikke kurser for at styrke medarbejdernes faglighed og mobilitet gennem korterevarende efteruddannelsesforløb i form af fagspecifikke kurser, der er rettet mod specifikke områder i den pågældende uddannelse. Ordningen er tidsbegrænset og dækker perioden fra 2008 til 2011.

¹¹⁶ L 144 om *ændring af lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) m.v.* (Fleksibel deltagerbetaling, betaling for sen kursusafmelding og udeblivelse og tillægspris for uopfyldte hold). Lovforslaget vedtaget med 107 stemmer (V, S, DF, SF, KF, RV og NY) mod 2 (EL).

Fremsættelse af lovforslag 28.3.2008.

1. behandling af lovforslag 22.4.2008.

2. behandling af lovforslag 4.6.2008.

3. behandling af lovforslag 2008.

Lov nr. 545 af 17.6.2008.

¹¹⁷ L 145 om *ændring af lov om statens voksenuddannelsesstøtte (SVU)*. (SVU til fagspecifikke kurser).

Lovforslaget enstemmigt vedtaget med 109 stemmer.

Fremsættelse af lovforslag 28.3.2008.

1. behandling af lovforslag 22.4.2008.

2. behandling af lovforslag 4.6.2008.

3. behandling af lovforslag 12.6.2008.

Lov nr. 546 af 17.6.2008.

Signe Holm-Larsen (f.1939). cand pæd. i fransk. Tidligere lærer, fagkonsulent, skoledirektør og fagredaktør for sprog og pædagogik ved Danmarks Nationalleksikon. Chefredaktør på Kroghs Forlag 2001-2007; herefter redaktør ved Dafolo. Egen konsulentvirksomhed vedrørende pædagogiske spørgsmål. Forfatter til bl.a. almen-pædagogiske værker samt undervisningsmaterialer i fransk og latin.

